MŪSŲ KELIAS

Lietuva Tėvynė mūsų...

LITHUANIAN INFORMATION NEWSPAPER

PERMITTED BY MILITARY GOVERNMENT

Nr. 37(46) II metai

LIETUVIŲ SAVAITRAŠTIS

Dillingen/D., 1946 m. rugsėjo 19 d.

Visi už vieną, vienas už visus

Preligentas padarė pauzą ir, atrodė, kaupėsi blokšti auditorijai kažin kokią labai svarią mintį. Mes taip pat susitelkę jos laukėme.

— Ko mums labiausiai trūksta? — pakėlė jis galvą, peržvelgdamas klausytojus. — Mums labiausiai trūksta vienybės, lietuviško so-li-da-ru-mo! — skanduodamas pabrėžė kalbėtojas. — Bėgdami iš Lietuvos, mes manėme, kad bendra mūsų tautos tragedija mus visus padarys solidariais, mus sucementuos, išbrauks iš mūsų tarpo visokius savitarpio nesusipratimus, nesugyvenimą, bet ar šiandieną mes galime pasidžiaugti brolišku sugyvenimu? Ar mes neturime tiek ir tiek progų nusiskųsti lietuviško solidarumo stoka mūsų tarpe?

Preligentas blaškėsi klausimais, bet į juos neatsakinėjo, palikdamas tai mums patiems padaryti. Ir mes, klausytojai, deja, turėjome į juos atsakyti neigiamai. Pabėgę iš savo namų, kuriuos užpuolė plėšikai ir žudikai, perbridę per nacių vergijos džiungles, pergyvenę aliarmų siaubus ir benamių dalią, mes pasilikome tokie pat, kokie buvome? Argi mes nieko neužmiršome ir nieko neišmokome? Vadinasi, senų žmonių išmintis, kad nelaimė pataiso žmogų, buvo neteisinga?

Tuo tarpu preligentas šaukė:

— Mums reikia daugiau vienybės! Mes turime jaustis broliai, reikia, kad lietuvis lietuviui nebūtų vilkas! Jei mes patys dėl savo silpnumo negalime nugalėti nesolidarumo ydos, tai vardan aukštesniųjų tautos idealų mes turime jos išsižadėti! Lietuvių skaičius pasaulyje sumažėjo ir dar nežinia kiek sumažės, užtat atitinkamai turi padidėti mūsų kultūrinis veržlumas, tautinis atsparumas, o ypatingai lietuviškas solidarumas! Mūsų šūkis šiandie turi būti: juo mūsų gretos retesnės, juo jos turi būti glaudesnės!

Kur aš tuos žodžius esu girdėjęs? Tiesa, Vilniuje, žiauriaisiais rudosios okupacijos 1943 metais. Vienas mūsų visuomenės veikėjas, susitikęs mane kartą Gedimino gatvėje, daugiau kaip valandą kalbėjo, pailiustruodamas, deja, gyvenimo faktais, kad mums, lietuviams, trūksta solidarumo, kad dėl to mūsų sudarytame priešvokiškame vidaus fronte atsirandą daug spragų, kad lenkai tuo atžvilgiu esą už mus žymiai patrijotiškesni ir t t. Savo kalbą anas visuomenininkas baigė šiais žodžiais: Pirmiausia mums reikia kovoti dėl lietuviško solidarumo sucementavimo. Tuomet jokios audros mūsų nebenugalės!

O ar maža kalbų mes prisiklausėme apie vienybės bei solidarumo reikalą geraisiais nepriklausomybės laikais? Šiandie lietuviško solidarumo klausimą vėl gyvai kelia mūsų tremtinių spauda. Ne taip seniai, tarp kitų straipsnių, „Mintyje" buvo paskelbtas išsamus Stp. Vykinto straipsnis: „Tautinis solidarumas". Vadinasi, solidarumo mintis netarpo mūsuose anais laikais, netarpsta ji kažin kodėl ir šiandie, ištrėmime. Kodėl?

Į tą klausimą mes kažin kodėl atsakymo nesistengiame surasti. Mes tik konstatuojame, kad tokia blogybė yra ir moralizuojame, kad jos neturėtų būti. Bet kodėl mums trūksta solidarumo, kur glūdi tos blogybės šaknis? — pamirštame pagalvoti.

Dabar labai madinga įvairias negeroves pateisinti susmukusia karo meto morale. Ir galimas dalykas; kad jei mes šiandie pasigendame lietuviško solidarumo, bus bent iš dalies kalta ta moralinė atmosfera, kuri susidarė karo metu ir kuri, be abejo, dar negreit išnyks. Išgyventa moralinė krizė, o ypač višško žmogaus nuvertinimo akivaizdoje, daug kam sukrėtė tuos dorovinius pagrindus, kuriais mes grindėme savo santykius su artimu. Susvyravus doroviniam atsparumui, be abejo, turėjo susvyruoti ir solidarumo dorybė.

Bet, žinoma, bendra moralinė atmosfera negalima paaiškinti visko. O juo labiau, tai negalima pateisinti, nes juo didesnė vargo našta už gūla tautą, juo gyvesnis solidarumas turėtų pasireikšti jos narių tarpe.

Kartą mūsų ūkininko kaimyno užsidegė namas. Mes viską matėme ir išbėgome gelbėti, kas dar buvo galima gelbėti. Namas sudegė, bet turtą bendromis pastangomis vis dėlto pavyko išplėšti iš ugnies nasrų. Gaisrui pasibaigus, mes pasigedome mūsų berno. Sugrįžę namo, mes jį radome ramiausiai bemieganti. Paklaustas, kodėl jis nėjo padėti kaimynui, miegalis šaltai atsakė: Ne mano kiaulės, ne mano pupos...

Kas tai: artimo nelaimės neatjautimas, nerangumas ar tiesiog abejingumas visam tam, kas neliečia mūsų asmeniškai? Viskas kartu ir dar daugiau. Jei kas prisipažįsta esąs kaltas, tam galima daug ką atleisti, nes pačiame prisipažinime glūdi apgailestavimas ir noras

(Nukelta į 8 pusl.)

MATOME PRO ŪKANAS LIETUVOS LAISVĖS ŠVYTURĮ

Lietuvai Vaduoti S-gos sveikinimas I-sios Lietuvių Tremtinių Dainų Šventės proga

Clevelandas, U.S.A. 1946 m. rugsėjo 1 d.

Lietuvai Vaduoti Sąjungos vardu siunčiame Jums sveikinimus ir linkėjimus Dainų Šventės Wuerzburge proga.

Mes, Š. Amerikos lietuviai, su džiaugsmu stebime Jūsų benamių — tremtinių ryžtingumą, nepalūžti po įvairių persekiojimų našta ir vieningai daina ir kitais bendravimais skatinti savybėje aukštesnio gyvenimo norą.

Po dvejų metų bastūniško gyvenimo laisvės viltis šuoliais artėja. Pasaulio daugus jau yra pragiedrėjęs; ir mes visi jau matome pro ūkanas Lietuvos laisvės švyturį.

Ištremti iš tėvynės ašaromis ir skausmais, atplėšti nuo tėvų žemės smurto ir neteisybės - Jūs, lietuviškos dainos atstovai, šiandien esate gaivintojai lietuviškos sielos. Mes, kad ir toli nuo Jūsų, girdime Jūsų dainą, o kartu su ja girdime ir Jūsų šauksmą į laisvę, į savus namus, pas savuosius.

Mes sveikiname Pirmosios Dainų Šventes vadovybę, vadovus ir dainos atstovus; sveikiname visus susirinkusius rugsėjo 8 d. Wuerzburge ir linkime, kad kuo greičiau galėtute visi sugrįžti į tėvynę didžiai visos Lietuvių Tautos laisvės šventei.

Inž. Pijus Jonas Žiurys,
Lietuvai Vaduoti S-gos Pirmininkas

K. S. Karpius,
Sekretorius

P. Inž. P. Žiūrys, Lietuvai Vaduoti S-gos Pirmininkas, kalba viename Amerikos diplomatų priėmime. Greta jo sėdi **Ministeris P. Žadeikis.** Džiugu, kad amerikiečiai lietuviai, dirbdami dėl Lietuvos laisvės, nepraeina nepastebėję ir mūsų kultūrinių laimėjimų tremtyje.

Didžiųjų varžymasis taikos besiekiant

Pastangos Vokietijai patraukti

Diplomatinė ir propagandinė kova dėl Vokietijos prasidėjo seniai, reik manyti, nuo pirmųjų jos okupacijos dienų, tik ši kova ligi šiolei dar nebuvo tiek ryški ir ne kiekvienas galėjo ją pastebėti. Šiandien ši politika išėjo dienos šviesn ir apie tai pradėjo plačiau kalbėti pasaulinė spauda. Ypačiai ryški ši kova Sovietų okupuotoje zonoje.

Pirmoji ir stambioji meškerė buvo mesta Molotovo, kada jis Paryžiaus konferencijoje nubrėžė Sovietų Sąjungos pažiūras į Vokietijos problemą. Jau tada buvo paminėta, jog Sovietų Sąjunga siekianti vieningos Vokietijos ir kad ji prieštarauja JAValstybių politikai.

Šiuo klausimu amerikiečių žurnalistas Joseph Alsop „New York Tribune" rašo:

„Jeigu kas abejotų Kremliaus tikslu įtraukti Vokietiją į Sovietų sistemą, tegul tik panagrinėja rinkiminę Sovietų okupacinių įstaigų propogandą..."

Toliau nurodoma, jog toje propagandoje iš vienos pusės buvo puolamos JAValstybės dėl vokiečių tautos suskaldymo, o iš kitos pusės žadama vokiečių tautai, kad ji bus geriau apdovanota, jeigu ji tikės Sovietų Sąjunga. Vokietiją laimėti siekia Sovietai, kaip sako J. Alsop, geriausiai žinomais ginklais — teroru ir vienos partijos valdžia ir šių esą pakankama jų zonoje.

Dabar Sovietų propagandoje vis ryškiau girdėti pasisakymai, jog balsavimas už Sovietų vieningąją partiją (SEP) esąs balsavimas už gražinimą Vokietijai rytinių sričių. Jau sausio mėn. maršalas Žukovas pareiškęs socialistų vadams Karlhorste, jog Vokietija galėsianti atgauti rytines sritis, jeigu įvyksiąs komunistų ir socialistų partijų susijungimas. O juk seniau Stalinas su didžiausiu užsispyrimu reikalavo šių sričių Lenkijai.

Dabar leidžiami gandai, kad jeigu SEP laimėsianti, tai Sovietų okupacinės pajėgos pasitrauksiančios iš Vokietijos ir Vokietijos rytinės srityes vėl būsiančios prijungtos prie Reicho. Tiesa, šie Sovietų pažadai negalėtų perduag vylioti, nes ir Byrnes savo kalboje Stuttgarte pasisakė už rytinių Vokietijos sienų reviziją. Tuo būdu Sovietams išmušamas ginklas iš rankos. Tačiau Lenkų vyriausybė pasisako prieš sienų reviziją. Jų užsienių reikalų ministeris pareiškė, jog: „Jei vokiečiai mėgintų atsiimti vakarinę Lenkijos teritoriją, mes kovosime."

Dabar dar laukiama oficialaus Sovietų Sąjungos pasisakymo. Nurodoma, kad vėl kalbėsiąs Molotovas okupuotoje Vokietijoje.

Vokietijos problema vieną kartą turės būti paklota ant stalo. Lygiai tas pat teks padaryti ir Austrijos klausimu, nes šių abejų kraštų problema yra susijusi su visos Europos atstatymo klausimu. Pagal Byrnes pareiškimą, Vidurio Europos klausimas turės būti išklelas jau artimoje ateityje, o tada, reik laukti, nebus užmirštas ir mūsų krašto likimo sprendimas.

Dabartiniai nesutarimai Berlyne dėl vieningo Vokietijos ūkio atstatymo, dėl bendro Berlyno radijo stoties naudojimo, paskutiniu metu nesusitarimas dėl Austrijai pramonės apribojimo 10-čiai metų — rodo, kad juo toliau, tuo labiau ryškėja nuomonių skirtingumas dėl Vidurio Europas tvarkymo. Šis tvarkymas, arba nuomonių suderinimas, atrodo, bus visiškai nelengvas dalykas.

(Nukelta į 8 pusl.)

Ar gana dirbame?

Nors jau daugiau kaip metus gyvename tremtyje, dar visi nespėjome tikroveje susivokti. Tiesa, yra ne maža žmonių, kurie ir čia gyvenimą vertina rimtai, dirba praktišką darbą, nekeldami klausimo, kam ir kodėl dirbti, nes visvien gauni maistą ir esi aprūpinamas. Tie, kurie dirba neklausdami, kas jiems už tai tinkamai atlygins, kurie dirba dėl darbo meilės, tuo norėdami padėti ir savo likimo draugams, yra gyvenimiški žmonės, kurių visi žiaurūs įvykiai ir pergyvenimai nepajėgė išmušti iš sveikų pažiūrų kelio.

Tačiau nuolat girdisi ir balsų, ypač mūsų visų ateitimi susirūpinusių žmonių, pasirodo spaudoje straipsnių ir tremtinių bendruomenės pakartotinų raginimų rimčiau žiūrėti į darbo reikalą. Visi sveiki ir darbingi tremtiniai, be lyties skirtumo, turėtų dėl savo pačių intereso rūpintis darbo, pozityvaus darbo susirasti. Šiuo metu didžioji darbingų tremtinių dalis jau dirba, ypač specialistai, kurie savo darbą mėgsta ir gali susikurti savo darbui šiokias tokias sąlygas. Tas faktas yra girtinas, nes kas dirba, tas įsigyja mažių mažiausia patyrimo, juo labiau, kad jam tenka dirbti kartais visiškai nepalankiose sąlygose. Kietos, nepalankios sąlygos išaugina asmens ryžtingumą, patvarumą ir veržlumą. Tokios ypatybės bus labai naudingos, ypač jei reiktų emigruoti.

Tiesa, ne kiekvienam pavyks rasti sau nors šiek tiek atitinkančio darbo, o naujai mokytis kokio amato ne visuomet ir ne visur yra sąlygų. Bet ir tokios aplinkybės toli gražu nepateisina dykinėjimo. Tremtiniai, kurie sakosi negalį susirasti darbo, jo visiškai neieško. Netenka manyti, kad tik apmokamas darbas laikomas darbu, kad norint dirbti reikia būtinai šiukšlynus valyti. Nesant produktyvaus apmokamo darbo, reikia dirbti sau, sau ateiti kurtis. Kas neranda sau tinkamo fizinio darbo, tas gali imtis dvasinio darbo, o jo yra gana ir visur.

Su apgailestavimu tenka pastebėti, kad, pvz., svetimų kalbų ir kiti kursai, kurie pravedami kuo ne kiekvienoje stovykloje, labai ir labai silpnai lankomi. Kalbų mokytis gali ne tik pilnai darbingi, bet ir pusiau darbingi, net namų šeimininkės. Jau vienos svetimos kalbos mokėjimas yra kapitalas. Jei per metų laiką neišmoksi vienos kalbos tobulai, išmoksi nors tiek, kad galėtum susikalbėti. O dabar dar vis galima susitikti žmonių, kurie nesusikalba nei su vokiečių nei su amerikiečių policininku. Jei prisieina į svetimtautį kreiptis, yra didelė bėda. Norėtųsi paskaityti ir svetimą laikraštį, pasiklausyti radijo, bet visa tai reikalauja kalbos mokėjimo.

Jei pasižiūrėsime dirbančius, pastebėsime, kad jie visi daugiau ar mažiau kalba ir svetimomis kalbomis. Jie dirba per dienas ir dar turi laiko ir galimybių pasimokyti kitų kalbų, o nedirbantieji nesuranda tam laiko. Ar jiems nevertėtu rimčiau pažiūrėti į ateitį? Prie futbolo rungtynių ir kitų pramogų ir parengimų susirenka ne tik šiaip, bet tūkstančiai žmonių ir keletą valandų prasėdi. Bet nueiti į kalbos ar amatų kursus, kurie jiems būtų labai naudingi, jie neturi laiko nė keletos valandų per savaitę. Iš ko ypač jaunimas turės daugiau naudos: iš futbolo ar iš įsigyto mokslo? Atsakymas, rodos, aiškus. Dėl to reiktų padaryti atitinkamas išvadas, kad vėliau netektų apgailestauti veltui leisto laiko ir progų išmokti naudingų dalykų. Čia, tremtyje, sąlygos mokytis yra labai palankios, nes mokslas nemokamas, maistas ir butas taip pat. Kas nesinaudoja tokia proga, tas tikrai negali dėtis labai išmintingu. O jei pagaliau nenori lankyti kursų, tepaima knygą ir tegu mokosi, tegu gilinasi į dalykus, kurie jį domina ir kurie galėtų jam gyvenime būti naudingi. Kas tingi sau dirbti, tas patekęs į sunkias sąlygas tegu nelaukia paramos iš savo tautiečių. Šiandien yra toks laikas, kad reikia dirbti ir už tuos tautiečius, kurie dėl ligos ar senatvės jau dirbti nebegali. Kaip galėtų žmogus, kuris visą amžių tik save žinojo ir vengė padirbėti už savo tautiečius, reikalauti, kad ji senatvėje kas šelptų, kada jis pats nebepajėgs dirbti?

J. G.

Lietuvių gyvenimas

Ekskursuojame pareiniais

Hanau lietuvių gimnazijos vadovybės iniciatyva š. m. rugpiūčio 17 ir 18 d. buvo suruošta didelė Hanau lietuvių ekskursija, kurioje dalyvavo mokyklinis jaunimas ir visuomenė.

Ankstyvą šeštadienio rytą, dar pro tamsą, su ryšuliais ir lagaminais skuba jaunimas ir įvairaus amžiaus žmonės iš stovyklos gelžk. stoties linkui. Stotyje ekskursantų jau laukia specialus dvylikos vagonų traukinys. Ekskursijos vadovybė iš anksto buvo numačiusi grupes ir joms nurodžiusi vagonų numerius.

Traukiniu pasiekiame Wiesbadeną. Gražiam parke trumpas poilsis, pirmieji ekskursantų pusryčiai. Po valandėlės ekskursantai susirinkę uoste. Jau ir garlaivis „Frauenlob" pasiruošęs juos priimti — garlaivis, išskentėjęs karo audras, senyvas, bet talpus. Laive sulipusiems stalai, vietos sėdėti, nuo denio puikus matomumas. Palengva ir debesys nuo dangaus skliauto nusirita. Pakyla inkaras, ir mūsų „Frauenlob" sutešketa Reino vandenis. Atitolstant laivui nuo kranto, nuaidi pirmieji lietuviškos dainos posmai.

Laivas skuba pavandeniui. Pro mūsų akis skrieja gausybė pirmą kartą matomų vaizdų. Reinas žavus, vietomis jis mums primena Nemuną. Pradžioje pakrantės lygios, su plačiomis lygumomis. Jose maži, bet tvarkingi kaimeliai. Reino vaga skuba įvairiausi garlaiviai ten ir atgal. Patruliniai laivai saugo naująsias sienas. Baidokai, prikrauti anglies ir kitokių gėrybių, vilkstinėmis iš lėto slenka į iškrovimo uostus. Keleivinių laivų čia taip pat nemaža. Juos puošia įvairių valstybių vėliavos.

Pro mūsų akis prabėga ir netolimos praeities vaizdai. Štai, buvę puošnūs, ilgi, geležiniai tiltai, jungę abu Reino krantus, dabar sukniubę ir panirę vandenyje. Pakrantėse kyšo nuskendusių laivų bokšteliai ir kitos liekanos. Krantinės išrausinėtos bombų. Žodžiu, dar neišnykę karo pėdsakai.

Įplaukiame į nedidutį Geisenheim uostą. Ekskursantai skuba vingiuotomis kaimo gatvelėmis, grubiais atšlaičių takeliais į aukštus, granitinius kalnus pasigrožėti Reino vaizdais iš krantų aukštumos. Žvalgomės nuo šio kalno į upę. Mėlyni vandens, laivų siluetai, kalnų papėdėse baltuoja virtinės namelių. Ten paskęsta mūsų akių žvilgsniai.

Nepraleidžiame progos aplankyti ir stebuklais pagarsėjusią vietelę Marienthal. Slėnyje sena bažnytėlė, jauki, gausiai lankoma maldininkų.

Išvaikščioję kalnus ir slėnius, pamatę daug nepaprastų vaizdų, vieni paliekame laivą, nakčiai įsikurdami kalmo mokykloje ir svetainėje, kiti naktį ramiausiai sau praleidžia laive. Iš ryto visų nuotaika puiki, savijauta gera. Reino pakrantės bažnytėlėje kapelionui atlaikius pamaldas, o iš ekskursantų krūtinių nuskambėjus lietuviškių giesmių garsams, plaukiame toliau.

Aplinkui kalnuose — vynuogynų laukai, senos, akmeninės pilys, horizonte tarp kalnų liekni gotiško stiliaus bažnyčių bokštai. Laivo bokštelyje kalbamės su „Frauenlob" kapitonu. Teiraujuosi apie šio krašto žmones, jų verslą. Ir tikrai nuostabiai čia gyvenama. Žmogaus rankomis aukšti granito kalnai paversti puria žeme. Dabar driekiasi neapmatomi vynuogynų laukai, protarpiais, kalnų atšlaitėse, matyti sodų. Čia vynuogių šalis. Gausiomis kekėmis apsikaišę šypsosi vynuogių krūmai. Greit jos prinoks ir jų savininkai spaus nuo seno garsų Reino vyną, kuris prieš karą į pareinius sutraukdavo ištisus būrius turistų.

Regime ir garsiąją Lorelei. Tai patys gražiejі šioje srityje kalnai su savo senomis pilimis. Čia seniau poetai gaudavę įkvėpimo, o pavargusi keleivio siela iš naujo atgimdavusi. Kalnuose ir jų atšlaitėse likę vienišos pilys apleistos, griūva, kitose gi ir dabar gyvenama žmonių. Kai kuriose jų plevesuoja prancūzų ar amerikiečių vėliavos. Vienoje jų, Fleusburg-Stolzenfels, 1870 metais viešėjęs pats Napoleonas...

Laiko stoka nebeleidžia toliau plaukti, mūsų laivas sukasi atgal ir, sunkiai alsuodamas, skuba prieš vandenį. Pro mūsų akis dar kartą prabėga ką tik matyti vaizdai, sugriauti tiltai, nuskendę laivai ir žaliuojančios salos. Kai pagaliau sustojame Wiesbadeno uoste, ekskursantai dar vis seka aplinką ir žvalgosi, nenorėdami skirtis su gražiuoju Reinu.

Sekmadienio vakare ekskursantai grįžo į Hanau kupini neužmirštinų įspūdžių.

Jurgis Janušaitis

Naujausios žinios iš Tėvynės

• Marijampoles apskr. žemės ūkio darbuotojų profesinės sąjungos pirmininku yra marijampolietis Juozas Gutauskas, pirmosios bolševikų okupacijos metu buvęs aktingu komunistuojančiu veikėju Šiauliuose, vėliau politrukų mokyklos auklėtiniu ir politruku vienname lietuviškame dalinyje, o vokiečių okupacijos metu gyvenęs Marijampolėje ir vertęsis spekuliacija. Savo kalbose žemės ūkio darbininkams J. Gutauskas perdavė partijos ir vyriausybės instrukciją sustiprinti kontrolę ir bolševikinį budrumą žemės ūkyje, kadangi tai vienintėlė sąlyga šioje srityje besireiškiančiam sabotažui ir apsileidimui sudrausti.

• Lietuvoje sušaudytas Jonas Navikevičius, rašytojos Marijos Aukštaitės - Navikevičienės, dabar gyvenančios ir dirbančios Kanadoje. Montrealyje, sūnus. Giminių palaidotas prie namų.

• „Tarybų Lietuva" piktinasi, jog Kauno miesto IX Butų Apylinkės profkomiteto pirmininkas Tarakanov išeikvojo tarnautojų pinigus.

• „Tarybų Lietuva" paskelbė Liaudies Komisarų nutarimą, pagal kurį profesoriai Vincas Krėvė-Mickevičius ir Mykolas Biržiška skelbiami „tėvynės išdavikais" ir pašalinami iš Lietuvos Mokslų Akademijos.

• „Tarybų Lietuva" skundžiasi labai lėta Kauno statyba. Užmesti statybos darbai „Drobėje", vandentiekio stotyje, Žemės Ūkio Akademijoje, muziejuje ir kt. Ypač jaučiama didelė butų stoka. Statybos darbai susitrukdė tiek dėl darbo jėgos, tiek dėl statybinių medžiagų trūkumo.

• Komunistų partijos namai Kaune yra Laisvės Alėjoje 20 nr. Čia ruošiamiems agitatorių kursams ir seminarams vadovauja Pokidcenko ir kt. atvykėliai iš Maskvos.

• Daugelyje darboviečių Lietuvoje įvestos taip vadinamos parodomosios lentos, kuriose kasdien paduodamos dienos darbų išdavos. Anot V. Kravčenko, betrūksta tik lentos kiekvienam darbininkui atskirai, kiekvienu momentu galinčios būti pamargintos užrašu: „penkmečio plano sabotažininkas".

• Komunistų partija ir Komisarų Taryba paskelbė nutarimą, jog 1946 m. ūkininkai privalo pristatyti pilną mėsos, pieno, kiaušinių, vilnų ir šieno normą. Visos lengvatos, kurios buvo duotos silpniau galintiems atiduoti pyliavas ūkininkams pernai, šiemet nubrauktos. Paduodamas šią žinią LAIC pažymi, jog būdinga, kad paskiausiu laiku Lietuvoje viešus skelbimus pasirašo kartu Liaudies Komisarų Taryba (dabar Ministerių Taryba) ir Komunistų partija, kuri anksčiau stengdavosi likti šiek tiek šešėlyje.

• Maskvos „Propagandist" praneša, kad Kaune įsteigtas vakarinis marksizmo-leninizmo universitetas. Jame šiuo metu apie 200 klausytojų, iš jų daugumoj komunistai, komjaunuoliai, valdininkai. Dėstoma dialektinis ir istorinis materializmas, komunistų partijos ir SSSR istorija, ruošiamasi dėstyti politinę ekonomiją, tarptautinių santykių istoriją ir SSSR vidaus politiką.

• Sovietai skundžiasi, jog sunkiai vyksta „Metalo" fabriko atstatymo darbai. Stengiamasi įrengti skardos cinkavimo ir pieno bidonų gamybos skyrių, o taip pat praplėsti kalvių skyrių. Fabrike jau veikia cinkuotų kibirų, piūgų, ekėčių, grandinių, duonai kepti formų, laidytuvų, mėsai malti mašinėlių ir kt. poskyriai.

•„Tarybų Lietuva" 50 Nr. rašo: „Kultūrinio darbo komisijos beveik per visas įstaigas perdėm nieko neveikia. Kultūrinis darbas beveik visai nedirbamas „Raudonojoje Vėliavoje", „Trikotaže" (profkomiteto pirm. drg. Šiukštienė), Petrašiūnų Elektros Stotyj (profkomiteto pirm. drg. Jalinskas), Pirčių-Skalbyklų treste. Beveik visur nepraktikuojamas viešas laikraščių skaitymas, tarptautinių įvykių komentavimas ir t. t. Ypač blogai profsąjungininkų darbas dirbamas valstybinėse įstaigose. Net pats Valst. Darb. Profsąjungos Kauno Miesto Komiteto pirmininkas apie profkomitetų veiklą tik tiek tegalėjo pasakyti, kad jie „nieko nedirba".

• Tas pats laikraštis skundžiasi, kad per menkai išplėstas įmonėse ir įstaigose raudonųjų kampelių, skaityklų, bibliotekų tinklas. Nėra jokios meninės saviveiklos. Per mažas dėmesys kreipiamas į sieninius laikraštėlius. Komunalinio Banko sieninis laikraštėlis „Solidarumo Vėliava" kabojęs nuo pereitos vasaros. Jis nuimtas tik dabar, vietoj jo teliko tik tušti remai. „Pašvaistėje" sieninis laikraštėlis kabo nuo pereitų metų lapkričio mėnesio.

• Kauno Raudonojo Kryžiaus ligoninė nukentėjo nuo gaisro.

• „Maisto" fabrikas Kaune dar neatstatytas nuo sunaikinimo. Fabrikas dirba, bet produkcija toli atsilikęs nuo pirmykščio pajėgumo.

• Sovietinė „Elta" praneša, kad LTSR Žuvies Pramonės ministeriu paskirtas A. S. Zasypkin. Tai šeštas iš eilės Maskvos deleguotas ministeris Lietuvos TSR ministerių taryboje.

• Žvejams vėl leista išplaukti žvejoti į jūrą. Išplaukiančiųjų ir grįžtančiųjų žvejų kontrolė labai griežta. Žvejoti teleidžiama tiktai gausių šeimų vyrams, sukomplektuojant į vieną kuterį kelis vyrus, kiekvieną vis iš kitos šeimos, tuo būdu užkertant galimumus susitarti pabėgimui. („Naujienos" liepos-rugpiūčio mėn.)

Pabaltijo tautų filatelistų žygis

Pabaltijo filatelistų Laik. Tarybos su estu p. Alex. VAHTER priekyje iniciatyva Augsburge š. m. rugpiūčio mėn. 17-18 d. sušauktas Pabaltijo trijų tautų filatelistų suvažiavimas. Pradinė mintis šiam suvažiavimui sušaukti gimė Schongaue, Pabaltijo tautų parodos metu įvykusiame filatelistų susibūrime, gavusiame vardą „PABALTIJO TAUTŲ PAŠTO ŽENKLO I-JI DIENA".

Rugpiūčio 17 d. rytą, iš visų trijų vakarinių zonų atvykę Pabaltijo tautų filatelistai rinkosi bei regisravosi Augsburgo — Hochfeldo kolonijos pašte.

Suvažiavimą atidarė estas Koort, šiltai pasveikinęs Pabaltijo tautų atvykusius filatelistus.

Suvažiavimo pirmininku išrenkamas estas MIELÄNDER G., sekretoriais — estas TAMMARU P., latvis VISLA O., lietuvis IVINSKIS J.

Perskaičius ir su kai kuriomis esminėmis pataisomis priėmus sambūrio įstatus, buvo išrinkti reikšmingai gimusio sambūrio vykdomieji organai. Sambūrio pirmininku išrenkamas estas VAHTER ALEX., vicepirmininkais — latvis VISLA O. ir lietuvis LIUBINSKAS J. Išrinktieji nariai pasiskirstė pareigomis: sekretoriux — latvis ZIRINS R., ižd. pirmininkas — lietuvis ČĖSNA J., filatelinių vertybių keitimo vadovas — estas PENSA A.; tautybių grupių vadovai: estų KOORT J., latvių OZOLS V., lietuvių dailin. KRASAUSKASD.; revizijos komisija — estas dr. SALASOO H., latvis ZVIGZNE F., lietuvis IVANAUSKAS ST.

Naujo sambūrio vardas **„Vokietijoje gyvenančių pabaltijiečių filatelistų sambūris „BALTIJA".** Centro būstinė — AUGSBURGAS. Veikimo plotas — anglų, amerikiečių bei prancuzų okup. zonos. Kiekvienoje zonoje įsteigiamos filialės. Sambūrio pagrindiniai tikslai: suburti Pabaltijo tautų tremtinius — filatelistus, sudaryti filatelistų naujus jungtinius — filiales, užmegzti tamprius ryšius su kitų tautų filatelistais, skatinti bei kelti filatelinę veiklą.

Baigiant suvažiavimo pirmosios dienos darbą samb. pirm. Vahter patiekia malonią staigmeną — paruoštas didžiulis omnibusas ir suvažiavimo dalyviai kviečiami trečiąją dieną ekskursijai į kalnus. Suvažiavimo pirmoji diena baigiama džiugiu pritarimu bei dėkingumu iniciatoriams už jų maloniai vertingą rūpestingumą.

Antroji diena pradedama naujo sambūrio narių tarpusavio susipažinimo ženklе. Taip pat ši diena buvo skirta filatelinių vertybių tarpusaviam pasikeitimui bei aukcionui. Tą dieną viešai dienos šviesą išvydo ne kasdieninė prekė, bet tikros filatelinės retenybės bei vertybės. Dar daugiau buvo vertybių aukcionui neišstatytų, o vien tik filatelistų tarpe parodytų bei tarpusavy pasikeistų.

Visų pabaltijiečių suvažiavimo dalyvių naujo sambūrio nariais įsirašė 1 moteris ir 65 vyrai.

J. Č.

Atitaisymas

Š. m. rugsėjo 12 d. „Mūsų Kelio" Nr. 36 (45) straipsnyje „Pašventintas dar vienas lietuviškas kryžius" pastebėta, kad Kleinkoetze pastatytasis lietuviškas kryžius buvo pagamintas pagal inž. Mačiulio projektą. Tikrumoje **kryžiaus projektas yra dail. Kulviečio,** o inž. **Mačiulis yra suprojektavęs kryžiavietės aikštelę.**

---

(25) **Balys Gaidžiūnas**

Pakeliui į mirtį

Bayreutho sunkiųjų darbų kalėjime

Vėl nauji gaisrai ir kalinių kalbos apie dar užmuštųjų. Taip, po nedidelį kiekį bombų, iš eilės į Bayreuthą numetė tris kartus. Kadangi bombos krito toli nuo kalėjimo ir kalėjimas buvo beveik miesto pakraštyje, mes jau labai gerai žinojom, kad tik visiškai sulaužius vokiečių jėgas, jie tik tada tepadės ginklus. Atsirado vėl reikalų pranešti, kad esantieji laisvėje dėtų visas pastangas, per ką tik gali, kad frontui priartėjus mūsų neišvežtų. Parašiau laišką ir taikiaus perduoti. Grįžtant iš daržo pietums beveik prie pat kolonos pasitaikė D. Į jo pusę paleidau laišką, susuktą į popierio išvaizdos rutuliuką. Tik numetus, kaliniai turėjo sustoti vietoje, nes gatvė buvo užsikimšusi besitraukiančių mašinų. Vienas iš kalinių pamatė tą numestą laišką ir pamanė, kad cigaretė ir norėjo paimti. Aš surikau, kad neliestų. D. susinervavo, nes iš mūsų šono ant kalėjimo didžiųjų durų laiptų stovėjo du prižiūrėtojai. Jie susiinteresavo, ko tas civilis sukasi apie kalinius, ir pradėjo eiti mūsų link. Man pasidarė nebepatogu nei laišką paimti nei jo neimti. Ir taip ir taip blogai. Bet D. susiorientavo, iš po kalinių kojų čiupo laišką ir smarkiais žingsniais nuėjo pirmyn. Vienas iš prižiūrėtojų ėmė vytis, o mums liepė eiti į kalėjimą. Dar kartą visu kūnu nuėjo baimės šiurpuliai. Buvo baisu ir atsisukti. Bet įsukant į kalėjimo kiemą pamačiau, kad D. jau buvo toli, o prižiūrėtojas stabtelėjo ir atsisuko atgal. Pasidarė daug lengviau, bet įsitikinau, kad taip laiškus rašyti susidaro perdaug pavojų.

Atėjo balandžio vienuoliktoji. Jos, tur būt, neužmiršim visą gyvenimą. Ties Bayreuthu pasirodė būriai lėktuvų, ir serija po serijos pasipylė į miestą bombų masės. Vienai serijai praėjus, vėl perkūnijos trenksmais ateidavo kita. Pradžioje bombos nuo kalėjimo krito toli ir mes pro langus jas sekėm, bet taip bežiūrint prieš mūsų akis, 200 metrų, į orą išlėkė didžiulis namas. Mes šokome nuo lovų ir prisiglaudėm prie sienų. Trenksmai ėjo po trenksmų. Mūsų dviejų aukštų, silpnos konstrukcijos buvusio vienuolyno, o vėliau kalėjimo, sienos lingavo, kaip vėjo lankstomi medžiai. Į celę pradėjo kristi langų stiklai ir tinkas nuo sienų. Visur buvo pilna dūmų. Kai kurie kaliniai, kurių anksčiau niekad nemačiau meldžiantis, susitūpę prie sienų dūsavo ir žegnojosi. O mūsų celės sienos vis lingavo, vis didesniais gabalais krito tinkas. Dauguma kalinių laikėmės prie sienų kampų, kad griūvant mūrui vis dar būtų kokia nors viltis išsigelbėti. Trenksmams nesibaigiant, vienas kalinys riktelėjo, kad kieme jau nešami sužeistieji. Mums nebuvo aišku, kur į kalėjimą pataikė, bet kad pataikė, tai labai aišku. Bet tuo metu vėl taip smarkiai kelius kartus trenkė, jog pradėjo kristi lubų lentos. Vėl per išbyrėjusius langus įsiveržė didžiulis dūmų debesys. Aišku buvo, kad vėl į mus nepataikyta tik per labai mažą atstumą. Ne juokais keli kaliniai atsiklaupė ant kelių, nors jie vis juokdavos iš tikinčiųjų — jie buvo komunistai. Bet po tų nežmoniškų sugriovimų bombų sprogimai ėmė tolti ir tolti. Mes vėl išdrįsome prieiti prie langų. Per juos matėsi baisūs vaizdai. Gal už kokių 15 metrų nuo mūsų celės, darže, buvo didžiulė duobė. Ji jau buvo spėjusi iki pusės prisisunkti vandens iš prakirsto vandentiekio. Už 100 metrų esantieji prižiūrėtojų namai buvo lygiai per pus nusikelti ir sugriauti. Visas mūsų daržas, kur visą laiką dirbom, buvo vienų duobių ir prineštų plytgalių laukas. Nepanašu buvo, kad kada nors čia buvo taip sutvarkyta, jog nebuvo galima rasti nė mažyčio grumstelio. Gi dabar — kažkoks suknaisiotas šiukšlynas. Visose miesto pusėse kilo didžiausi gaisrai. Vėjas nešė degančias medžiagas ir vėl kėlė naujus gaisrus. Žmonių niekur nesimatė nė gyvos dvasios. Tik vėliau, kada nutilo lėktuvų ūžesys ir vienur tai kitur dar sprogėjo vėlyvojo padegimo bombos, pradėjo rodytis išsigandę žmonės. Į kalėjimo kiemą, kuris gerai matėsi pro mūsų langus ir kur buvo kalinių ligoninė, pradėjo nešti sužeistuosius ir užmuštuosius. Pasirodo, didžiulė bomba tiesiai pataikė į teismo kalėjimą ir jį sunaikino. Užmušė keliasdešimt kalinių. Sužeistuosius iš ten ir pradėjo nešti. Jų tarpe buvo ir moterų. Pasižiūrėjęs pro vieną ir kitą langą ir pamatęs tuos bombardavimo padarinius, nepasijutau nė pats, kaip pradėjo drebėti mano rankos. Tik dabar pilnai pergyvenau praėjusios audros padarinius ir įvertinau jos dydį. Daugiau jau nesinorėjo niekada bepergyventi tokį lėktuvų puolimą. Mes tada kažin kur būtume išbėgę iš užrakintų sienų, bet užraktai buvo stipresni už mūsų pečius ir, bomboms sprogstant, mes nepajėgėme jų išversti.

Į darbą mus teišvedė tik apie sekančios dienos pietus. Kada nuėjome į šiltnamių skyrių, kur buvo ir didžioji slėptuvė, per bombardavimus priglaudžiantieji visus prižiūrėtojus, ten vaizdai buvo ne ką puikesni. Didžiulės bombos buvo ir čia suraususios visą įmonę. Viena bomba buvo nukritusi tiesiai prieš slėptuvės duris. Visi inspektai buvo ne tik be stiklų, bet ir be rėmų. Prie slėptuvės stovėjo būriai moterų ir vaikų. Mes valėme nuo tako suneštas žemes ir lyginon duobes. Su mumis jau kalbėjo praeinantieji, o prižiūrėtojų mandrus išdidumas buvo pasibaigęs. Mes gerai jautėme, kad dedasi tokie dalykai, kurie, jei nevyks kas staigaus, mums žada laisvę. Žada vėl gyvų žmonių gyvenimą, kurio buvom nežmoniškai pasiilgę. Bet kartu ir jautėme, kad ateina paskutinės bandymo valandos, kuriose reikia labai gudriai ir protingai elgtis. Tik labai menki žingsniai ne ten, kur reikia, — ir tuo momentu, kad laisvė jau čia pat, gali ne tik laisvės, bet ir gyvenimo netekti.

Po didžiojo Bayreutho puolimo atpuolė ir kalbos, kad iš Bayreutho išvešią didžiąją sunkiai nusikaltusių politinių kalinių dalį. Mes žinojome, kad jau buvo paruoštas ir išvežamųjų sąrašas. Tame buvome ir mes surašyti.

Kaliniai, kasę apkasus ir mieste darę įtvirtinimus, pranešė, kad visas susisiekimas geležinkeliais atkirstas — geležinkelių stotys taip sukultos, kad turės daug laiko praeiti, kol bus galima atstatyti. Taip pat pranešė, kad jau keliuose pilna palaidai besitraukiančios kariuomenės. Kareiviai ir bėgantieji gyventojai beveik visur kaliniams davę duonos ir rūkalų. Kalėjime visi pradėjo kalbėti, kad Bayreuthas amerikiečių beveik apsuptas, vokiečiams besitraukti yra likusi tik autostrada. Balandžio mėnesio 12 ir 13 d. d. į darbą mūs jau visai nevedė, tik iš kalinių buvo sudarinėjamos ypatingiems darbams komandos ir išvedamos į miestą kelioms valandoms. Vieni grįžo beveik įkaušę. Pasirodo, jie turėjo paskubomis ištuštinti gėrimų sandėlį.

(Bus daugiau)

Rusų kelias į pasaulinę imperiją

Trijų buvusių imperijų likimas. Totorių įtaka. Praraja sukultūrinimo darbe. Rusų „drangai". Aukštosios „misijos". „Kas buvo nieks, tas bus viskuo". Amerikiečių vaidmuo.

Kazys Veržikas

Sukurti galingą ir pastovią imperiją dalykas nėra lengvas. Visų pirma, imperiją kurianti tauta privalo turėti kurias nors **patraukliias** ypatybes, kurios vyliotų ir masintų kitas tautas. **Diplomatiniai** gebėjimai čia taip pat daug sveria. Sostų paveldėjimai (bent seniau) ir kitokios panašios „laimingos" aplinkybės taip pat taikiu būdu kai kada padidina vienos valstybės teritoriją kitos valstybės sąskaiton. Bet vis dėlto pagrindinis imperijos kūrimo „įrankis" yra karas. Reikia pajėgti kitas tautas ar valstybes nugalėti (jei kitos priemonės nebeveikia), jas jėga į savo imperiją inkorporuoti ir per trumpesnį ar ilgesnį laiką

padaryti gerais imperijos nariais.

Bet kaip tik šitas paskutinis aktas, t. y., padarymas gerais imperijos nariais, esti toks sudėtingas uždavinys, kad dėl netikusio jo vykdymo jau nebe viena su dideliu triukšmu sukurta imperija išnyko kaip dūmas.

Šiandien slavai, teisingiau sakant, pati didžiausioji slavų šaka — rusai, nepaprastai skubiu tempu deda pamatus dar nematyto masto savo imperijos sukūrimui. Juk nebeskaitant tųjų žemių, kurias rusai oficialiai ar neoficialiai laiko okupavę, jie turi dar visą eilę oficialių (o kiek neoficialių!) pretenzijų ir Azijoje, ir Afrikoje, ir Tolimuose rytuose. Turint galvoje tai, kad tos pretenzijos remiamos ne vien rusų norais, bet daugumoje atvejų ir „vietinių" gyventojų „troškimais" prisijungti prie rusų — atrodo, kad rusų imperialistiniai užsimojimai nėra vien sovietiška fantazija. Jie yra galimumų plotmėje. Todėl nenuostabu, kad rusų imperializmas šiandien nustelbia visas kitas pasaulinio masto politines ir ūkines problemas. Rusai, jų aktyvumas, jų savotiški „rusiški" metodai yra visur ir visokiausių diskusijų centre. Nebe vienas, pavargęs nuo sensacijų gaudymo, taria: „Et, nieko nebus. Rusai valdys pasaulį. Žinoma, gali taip būti, gali ir nebūti. Svarbu su klausimu nuodugniau susipažinti, tai ir staigmenų neteks bijotis.

Kiek galint didesnę imperiją sukurti nori ar norėjo ne vien rusai. Vien Europoje (ir iš dalies Azijoje bei Afrikoje) ne taip dar seniai buvo trys imperijos: germanų, prancūzų, otomanų-turkų ir va dabar artėja slavų.

Kai[illegible]

...uropoje viešpatavo germanai,

plačiau nėra reikalo čia kalbėti. Visi tiek iš istorijos dar atsimename, kad germanai ilgus amžius stačiai sirgo imperijos manija. Mat, Didžiosios Romos imperijos garbingas pavyzdys jiems nedavė ramybės. Todėl visokiomis progomis jie kūrė, organizavo ir perorganizavo savo imperiją, visaip ją pavadindami. Štai Karolis Didysis (768–814 m.) pasivadina **Romos Imperatoriumi** ir popiežius Leonas III jam užduda atitinkamą karūną 800 metais. Vėlesniam vokiečių kaizeriui Otto Didžiajam (936–973) Romos imperatoriaus titulas atrodė per mažai vokiškas. Todėl jis 962 metais pasivadina „vokiečių tautos Romos imperatorius". Apskritai, germanai savo imperiją net iki 1806 metų (kol Napoleonas formaliai ją panaikino) vadino „Šventoji Romos Imperija". O Austrijos kaizeriai būdavo tais „šventasiais" imperatoriais. Vėliau atsirado kitokio pobūdžio „šventieji" — Bismarckas ir Adolfas Hitleris. Šitieji, tiesa, šventųjų vardais nebesidangstė. Priešingai, vienas kovojo prieš katalikus (Bismarckas), kitas prieš visus tikėjimus (Adolfas), bet abu jie vėl kūrė vokiškas imperijas. Ir vadino jas tai Reichu, tai Trečiuoju Reichu, tai Didžiuoju Reichu, kol pagaliau nei šventieji nei kas kitas, matyti, jiems nebepadėjo ir imperijos-reichai išnyko, kaip dūmai. Dabar vokiečiai patys nori net jų pėdsakus išškuoti... Taip įgrįso tos imperijos.

Prancūzų imperijos Europoje atsiradimas

buvo daug trumpesnis, bet labai triukšmingas. Napoleonas pridarė Europoje tiek staigmenų, „privirė tiek košės", kad Vienoje susirinkę, imperatoriai (1815) unisonu šaukė: „Atgal, atgal į praeitį. Viskas turi buti vėl, kaip seniau buvo." Užtat ir gan ilgas laikotarpis po Napoleono imperijos žlugimo tapo pavadintas „restoracijos" (senosios tvarkos atstatymo) periodu.

Dėl

otomanų-turkų imperijos drebėjo Europa

taip pat ilgą laiką. Juk turkų-otomanų imperijai priklausė Mažoji Azija, Palestina, Mesopotamija ir Arabija. Afrikoje jie valdė Egiptą, Tripolį, Tunisą, Alžirą. Pietryčių Europoje otomanai buvo apvaldę Graikiją, Bulgariją, Serbiją, Rumuniją, Vengriją. Otomanai jau stovėjo prie Austrijos-sostinės Vienos vartų — vadinasi, prie anų laikų šventosios Romos imperijos sostinės. Kas gi dabar liko iš tos didžiosios otomanų imperijos? Jos nebėra. Liko tik rusų „spaudžiama" Turkija.

Šitų trijų imperijų likimą suminėjau čia dviem sumetimais. Visų pirma, jie pavaizduoja, kaip didžiosios imperijos dėl vienokių ar kitokių priežasčių, dėl padarytų klaidų ir t. t., pasiekusios savo galios viršūnes, pradeda staigiai arba pamažu leistis žemyn į pakalanę tol, kol pasiekia savo pirmykštį išeities tašką ar net dar mažiau... Kita vėl gi vertus, rusai, bekurdami savo naują imperiją, tiesiogiai ar netiesiogiai traukia į savo imperijos kūną daugelį tų žemių, kurias anos trys buvusios imperijos vienokiu ar kitokiu būdu buvo apvaldžiusios arba bent buvo paėmusios į matomą ar nematomą, bet visvien stiprią globą. Vadinasi, vieni griūva, o kiti auga iš griuvėsių. Tai užburtas istorijos ratas.

Nors rusai yra pati didžioji slaviškų tautų šaka ir, apskritai, **didžiausioji Europos tauta,** bet iki pat septynioliktojo amžiaus pabaigos ji

nevaidino žymesnio vaidmens Europos istorijoje.

Tam buvo daug priežasčių. **Visų pirma,** rusai, būdami graikų-katalikų tikėjimo, nepersiėmė vakarų civilizacija, kurią nešė katalikybė. Rusai pasiliko artimesni orientui. Jie atsiribojo nuo vakarų savo skirtinga abecele, savo kalendoriumi ir kitomis kasdieninėmis, bet svarbiomis smulkmenomis. Antras dalykas, kuris atskyrė rusus nuo vakarų Eruopos, tai du amžius užsitęsusis

totorių viešpatavimas Rusijoje.

Totoriai rusų neišnaikino. Rusai neatsisakė nei nuo savo kalbos nei pravoslavijos. Bet, savaime suprantama, žiauri totorių okupacija paliko sunkiai išdildomus pėdsakus rusų tautoje, o tai dar labiau rusus atitolino nuo vakarų. Išsilaisvinę iš totorių jungo, rusai patenka į savo kietų, dažnai taip pat labai žiaurių carų valdžią. Carai Rusijos sienas išplečia ne tik iki Ramiojo vandenyno, bet net ir per jį, į kitą kontinentą, į Aliaską. Vakaruose rusai apvaldo Ukrainos kazokus ir tuo pradeda stumtis į vakarus. Pagaliau rusų geresnės galvos vis labiau pradeda įsitikinti, kad Rusija, pasiilikdama iš esmės orientaline valstybe, izuoliuota nuo vakarų, negali pasiekti jai deramo svorio Europos politinėse svarstyklėse. Ir štai atsiranda

caras Petras Didysis (1689-1725),

kūris per trumpiausią laiką užsimoja žiauriausiomis priemonėmis sukultūrinti ir sueuropejinti rusų tautą. Nors toli gražu ne visa rusų tauta suprato šito caro „gerus norus" ir jo įsakymus vykdė daugiau iš baimės, negu iš įsitikinimo, bet vis dėlto šiojo bovo pasiekti neginčyjami rezultatai. Rusija staigiai pradėjo modernėti. Tačiau čia pat ir įsimetė didelio pavojaus raugas į rusų tautą. Kultūra persiėmė tik viršutiniai sluoksniai. Masės, kad ir be barzdos ir jau su trumpais švarkais, paliko tos pačios — tamsios ir vis daugiau tolinosi nuo apšviestųjų. To pavojingo raugo rezultatas pasireiškė tik dvidešimtame amžiuje — bolševizmu.

Tas pats Petras Didysis buvo ir

Rusijos laisvųjų jūrų uostų doktrinos

kūrėjas. Jos prasmė buvo trumpa ir aiški. Rusų imperija be savo laisvų uostų jūrose gyventi negali. Rusija privalo turėti „langą" (suprask, uostą) į Europą. Taigi, nuo Petro Didžiojo laikų prasideda uostų siekimų politika. O tuos uostus Rusija, žinoma, galėjo gauti tik trijose vietose: Baltijos jūroje, pietuose ir Tolimuose rytuose. Taigi, šitomis kryptimis ir prasidėjo rusų agresija. Šitose vietose ir surado rusai sau „pavojingus" priešus, kurie grėsė (rusų) — šių dienų žodžiais sakant — saugumui ir kuriuos todėl reikėjo „sutvarkyti".

Pirmuoju tokiu priešu „pasirodė" Švedija.

Mat, pastaroji tuo laiku, be savo šiandieninės teritorijos, dar valdė Suomiją, Estiją, Livoniją, Kuršą ir kai kurias šiaurės Vokietijos žemes. Petro Didžiojo laikais Švedijos karaliumi buvo Karolis XII. Su juo reikėjo Petrui „susikibti". Kova buvo ilga, sunki ir labai įvairi. Joje buvo įmaišyta daug valstybių. Pagaliau 1709 metais Petras sumuša švedus prie Poltavos. Po įvairių dar kitų įvykių švedai „pasiduoda" rusams — atiduoda jiems minėtas Baltijos žemes, ir Petras **įkuria čia Peterburgą.** Petro įpėdiniai seka jo pėdomis. Suomija, didžioji dalis buvusios Lietuvos-Lenkijos valstybės atitenka rusų imperijai. Vadinasi, Baltijos uostai jau yra, lieka tik dar Karaliaučius tolimesnėje perspektyvoje.

Baltijos uostais rusų imperializmas nemanė tenkintis. Mat, sąryšyje su stipria Vokietija ir kitomis aplinkinėmis valstybėmis jie ne visuomet garantuoja saugų išplaukimą į atvirą jūrą. Todėl

„Drang" į pietus ir pietvakarius

pasidarė vienu iš pačių svarbiųjų rusų imperijos tikslų. Mat, šitas „drangas" į pietus (jei jis bus sėkmingas) gali duoti ne tik išėjimą į **Viduržemio** jūrą, bet ir į **Persijos** įlanką, kitaip sakant, į **Indijos** okeaną. Jei atsiminti, kad toks išėjimas į Indijos okeaną praktiškai paralyžuoja Britų imperiją (atima iš jos žiabalo šaltinius ir atkerta nuo Indijos ir Tolimųjų rytų) — tai bus aišku, kodėl rusų imperialistinis „drangas" į pietus ir pietvakarius niekad nesustoja, nepaisant tų didžiulių aukų, kurias Rusija jau yra dėl to „drango" turėjusi. Dėl jo vyko vadinamas **Krimo karas** (1856), dėl jo buvo **Turkų** karas (1878), dėl jo rusai niekad nenustoja domėtis Iranu, nei Dardanelais, nei Balkanais. Savaime suprantama, kad nuo to „drango" sėkmingumo daug pareina taip pat rusų įsigalėjimas šiaurės Afrikoje.

Trečiasis rusų pagrindinis „drangas" —

Tolimieji rytai ir Kinija.

Čia glūdi naujosios Rusijos imperijos stiprybė, čia žemės gelmių turtai, čia ir kitokios žaliavos ir uostai. Dėl to „drango" Rusija daug yra įdėjusi kapitalo (Sibiro geležinkelis) ir daug kraujo praliejusi, bekariaudama su Japonija. Šioje vietoje dabar Rusija — Sovietai žiūri stačiai Amerikai į „akis" (Japonijos nebėra). Tokie buvo rusų imperijos „drangai" praeityje.

Kokios dabar perspektyvos?

Kiekviena imperiją kurianti tauta būtinai privalo turėti kurią nors labai kilnią, jei tik galima, pasaulinio masto „misiją". Atseit, tokį tikslą, kurį ji tik viena yra pašaukta atlikti ir niekas kitas. Tai yra, taip sakant, mandatas — įgaliojimas „iš aukščiau", kuris tikrumoje yra tik gražus akomponimentas ne visada gražiam vaidinimui. Seniau tautos, nukariaudamos juodukus ir kitus ne baltų spalvų žmones, skelbė, kad jos nešančios kultūrą ir tikėjimą tiems „laukiniams". Caro rusai vis norėjo išlaisvinti brolius slavus ir duoti jiems pravoslaviją. Hitleris norėjo taip reikalus „sutvarkyti", kad naujoje Europoje likę gyvi tik „labai geros rasės žmonės" — pirmoje eilėje, žinoma, vokiečiai.

Kokia gi yra Sovietų misija? Iš pradžių buvo aišku: „Kas buvo nieks, tas bus viskuo. Toks šūkis buvo labai patrauklus — jis jungė tarptautines mases į frontą prieš kapitalizmą. Iš pradžių daug kam ir atrodė, kad čia tikrai nauja rusų imperijos misija. Bet pamažu padėtis išryškėjo. Didžiausio kapitalizmo kraštų, rusų terminologija tariant,

proletariatas nepasekė rusų,

o apsikasė demokratijos „fronte" ir nesiduoda iš jo išviliojamas. Taigi, pirmasis rusų šūkis

(Pabaiga 8 pusl.)

J. Švaistas

Gerai, kad taip atsitiko

Po kiekvienos nelaukiamos nakties, po sutemų slogučio tremtinio sieloje dažniausiai atsiranda naujų neaiškumų ir nesuprantamo nerimo. Nepalankūs vakarykščiai gandai, pašnibždų pokalbiai savaime nakties tamsoje dar daugiau susiraizgo, sutirštėja ir išauga į staigų pavojų ar bent visai nelaukiamą smūgį.

Rytas DP lageryje vįsada prasideda tais pat neramiais klausimais: „Na, kaip? Kas geresnio? Ką širyt radijo pranešė? Kokios naujienos paskutinėje spaudoje?" Kiekvienas gaudo vis patikimesnį autoritetą ir ne tiek iš jo žodžių, kiek iš intonacijos ir mimikos stengiasi nustatyti savo nuotaiką.

Didesni būriai susitelkia aikštėje, kur „Central Office" ir kur savasai vietos komitetas. Drąsesnieji ar bent jaučią savo svorį nesivaržo užeiti į komiteto būstinę ir tais pačiais klausimais pasiteirauti iš pirmųjų šaltinių.

Priešpietinėmis darbo valandomis komiteto būstinėj visada spūstis ir kamšatis. Eina žmonės gyvųjų reikalų verčiami, eina savo nuotaiką taisydami, eina ir šiaip sau, neturį kas veikti, smalsumo blaškomi.

Ramiausiai komitete po pietų ir patogiausia tuo metu rimtesnį reikalą sutvarkyti. Tur būt, visa tai apsvarščiusi, Regina Tautvydaitė pasirinko popietines valandas. Kaip karys ilgesniam žygiui ar lemiamam mūšiui, taip ir ji šiam vizitui rengėsi rimtai ir atsidėjusi. Savo bohemiškoj aplinkoj ir savo menkuose tremtinės ištekliuose sumobilizavo visa, ką tik turėjo.

Ant braškančios, iš lentų sukaltos spintelės, pavaduojančios stalelį, atsirado ridikiuly nešiojamas veidrodėlis, pudra, kremas, lūpų ir antakių pieštukai, mažytė keturkampė žalsvo skysčio bonkutė, su etikete: „Parfum Jean Noël". Šie dalykai įgudusiai buvo derinami ir naudojami pagal savo paskirtį. Kampuoti nublukę veidai bematant pasidarė apvalesni ir sužydo maloniu švelnumu. Pilkšvo žalsvumo siaurokos akys ryškiai padidėjo. Vėl atgijo juose dažnai prarandamas žvalumas, ir vėl spraksėjo neramios, klaidžiojančios kibirkštėlės.

Šitą atmainą Regina aiškiai juto ir visai patenkinta paliko. Jos nuomone, tai buvo svarbi ir gal reikšmingiausia pasisekimo ir laimėjimų priemonė ten, kur tenka susidurti su vyrais. Toji nuomonė aiškiai buvo įrašyta į jos mokinės dienų albumėlį. Dažnai tą puslapėlį atsiversdavo ir išganingai nusiteikdavo: „Ne turimu turtu, ne savo grožiu ir ne talentais mergaitė gali duoti kitam trokštamos laimės: savo šypsena, moterišku nusišypsojimu ji yra tokia laimės dalintoja, su kuria vyras nė iš tolo negali susilyginti."

Albumėlį, kaip ir kitas „laimėjimų priemones", rūpestingiausiai išgelbėjo iš visų tremtinės kelio nelaimių. Maža to, kad išgelbėjo, bet visur ir visada, kaip išmanydama, visų pirma papildydavo. Visi šių dienų trūkumai pokarinio gyvenimo sąlygose nelengva buvo apgalėti. Bet Reginai sekėsi. Sekėsi jai ir vyrų atžvilgiu, tačiau ne taip, kaip jos metuose protas ir jausmai diktavo. Daug dienų ir naktų nepakenčiamai gėlė širdį, kad toji „trokštamoji laimė" dalijama bergždžiai, kad ji baigia jau išsekti. Kad vien tik žodžiai, šypsniai ir vienas kitas svaigulingas pusiaunaktis — daugiau nieko.

Skaudžiausia, kai Regina ėmė justi, kad ji pati reikalinga tikresnės, nuolatinės laimės, kurią gali duoti pastovus ir įsipareigojas vyras. Šitai sąlygai susidaryti, jos nuomone, labai daug trukdė dabartinė lagerinė jos būklė. Ne tiek gal pati būklė, kiek kažkoks keistas butų skyriaus vedėjo užsispyrimas ir nusistatymas prieš ją.

Šiuo metu Regina turėjo rimtų argumentų tam užsispyrimui palaužti. Viską gerai apgalvojusi, rimtai pasirengusi, nutarė eiti pas patį komiteto pirmininką ir apsiskųsti. Turi laimėti: nelaimėjusi nepasitrauks.

Apsivilko geriausia Raudonojo Kryžiaus dovanų suknele. Senosios jau buvo nublukusios ir nudryžusios. Jos tiko tik šiokiadieniams. Šita užjūrinė suknelė keistos buvo spalvos ir keisto piešinio. Toksai keistumas labiausiai žavėjo Reginą. Jai atrodė, kad ir jį pati toje suknelėj savotiškai žavesnė ir patrauklesnė.

Dar kartą pasikraipė prieš apvalainų veidrodėlio sklypelį: nudulkino nosinaite pudros nelygumus, pakedeno tamsiai gelsvų plaukų dirbtines garbanas ir papešžojo ties krūtine, kad iškiliau atrodytų. Kupina pasitikėjimo ir geresnių vilčių gyvai išstraksėjo į gatvę. Čia staiga susidomėjo savo batukais ir kojinėmis, ar tvarkoj. Pažvelgė į prieki ir atsisuko per petį į užpakalyje sulaikytą koją.

— Kur gi taip iškilmingai dabar panelė išsirengei?

Regina bematant žvilgterėjo balso pusėn ir išvydo tų pat namų apysenę moterį, su kuria nieko bendra neturėjo, nebent, kad po vienu stogu gyveno. Nežinodama, kaip abejingą josios smalsumą patenkinti. Regina tik šyptelėjo ir neaiškiai numykė. Norėdama išvengti daugiau panašių užkalbinimų, Regina nustojo žvalgytis ir skubiu žingsniu movė į savo tikslą.

Ligi komiteto buvo gerokas galas. Ta pat gatve judėjo daugelis lagerio gyventojų. Beveik visi pažįstami. Visi sveikinosi ir visi laikė tam tikra pareiga ar bent būtinu mandagumu prašnekinti ir pasiteirauti. Gerokai intrigavo ir ta aplinkybė, kad Regina ne kasdieniškai atrodė. Vadinasi, gal kas nors ne kasdieniška apsnudūsiam lagerio būvyje yra atsitikę ar įvyks dar, kas ir kitiems naudinga ar pravartu būtų žinoti ar gal pasinaudoti. Regina stereotipiškai šypsojosi tik ir neaiškiai numykdavo. Viduje ji jautė, kad visa dreba ir dega dėl pykčio ir erzinančio įkyrumo. Argi ji turėjo kiekvienam aiškintis ir visą teisybę iškloti. Meluoti nebuvo noro, o antra, tingėjo ką nors įtikinamo prasimanyti. Kitais atvejais mielai ji būtų sustojusi, kaip ir atsitikdavo, užkalbinama ir paplepėtų tomis pat temomis ar paspiktintų šimtą kartų keliamais nusiskundimais. Šiandien buvo kas kita: ji turėjo parengusi sutelktą žodį ir vengė blaškytis, o antra, galėjo pasibaigti darbo valandos ir neberasti pirmininko.

Pagaliau visai abuojai sulaikė Reginą dažnesnis jos svečias ir žinomas lageryje mergintojas.

— Panele Regina! Kur gi taip?

Regina netikėtai sumišo. Čia jau nebeužteko praeinant nusišypsoti ir neaiškiai murmtelėti. Reikėjo vykusiai išsisukti. Bet kaip? Iš kur dabar staiga kūrybinis nusiteikimas? Pats priežastininkas padėjo.

— Gal baliuška kokia?

Dr. B. Vygaudas

Italijos kapituliacija...

(Tęsinys iš praėjusio nr.)

Ciano žodis

Poverelli prašo žodžio. Jis gina save ir aiškinasi, kodėl jis davė laikraščiams tokias instrukcijas. Kalba ir aiškinasi labai vaikiška, lyg nesuprasdamas momento tragingumo. Niekas jo neklauso. Po jo kalba Ciano.

Ciano pradžioje pabrėžia, kad negali būti klausimo tęsti karą iki paskutiniųjų. Bet kadangi Duče užakcentavo ištikimybę Italijos sąjungininkui ir duotam žodžiui, tai jis randąs reikalinga prisiminti italų-vokiečių sąjungos istoriją.

„Vokietija siūlėsi sąjungininku du kartu. Pirmą kartą — 1938 metais, kai buvo suruoštas Neapolyje jūros paradas. Tada Mussolini, norėdamas išvengti galutino atsakymo, davė dviprasmišką ir esmėje tuščią atsakymą. Antras mėginimas buvo 1939 metais. Ir Mussolini pasiūlymą priėmė, norėdamas sulaikyti Vokietiją nuo pasinešimo į karą. Hitleris pasižadėjo nekelti klausimų, kurie galėtų išprovokuoti karą. Bet gi jau tuo pat metu vokiečių generalinis štabas buvo nustatęs datą Lenkijos užpuolimui."

Čia Ciano prisimena pasimatymus Salzburge, kur jis įteikė Hitleriui Mussolinio laišką, kuriame Duče nušvietė Italijos militarinę padėtį taip, kad siūlė bet kokias karo galimybes nukelti bent į 1943 metus. „Jūs niekados nieko neslėpėte sąjunginkui, — kalbėjo Ciano, kreipdamasi į Mussolini, — bet sąjunginkas niekados tuo pačiu neatsimokėjo. Nežiūrint visų ir įvairių įsipareigojimų, vokiečiai visur įskeldavo paraką anksčiau, negu buvo susitarta. Visoje karo eigoje jie mus nuolatos statė prieš įvykusius faktus. Visos po Lenkijos užpuolimos sekusios invazijos mums buvo praneštos tada, kai jau jos buvo pradėtos. Apie Belgijos užpuolimą pranešė man ambasadorius Mackensen tik ketvirtą valandą rytą, kai jau vokiečių kariuomenė buvo perėjusi sieną, tuo tarpu aš visą vakarą iki vidurnakčio praleidau su juo. Panašiai mane painformavo ambasadorius Bismarckas ir apie Rusijos užpuolimą. Mes jokiu atveju nebūsime sąjungos išdavikai, o tik išduotieji", — baigė Ciano.

Po Ciano kalba Farinacci ir demagogiškai gina vokiečius. Jis egzaltuoja jų galią ir jų gerą valią ir patiekia rezoliuciją, kurioje pabrėžiamas solidarumas su vokiečiais ir siūloma karinę valdžią (bet ne politinę) pavesti karaliui.

Dučės šešėlis

Farinacci'ui pabaigus, paima žodį Duče. Jis kalba labai žemu ir kukliu balsu. Diktatoriaus arogancija užleido vietą nusikaltėlio jausmui. Jis tuoj pat nusiskundžia kritika, kurią jis randąs visiškai nenaudinga. „Kuriam gi labui tie priekaištai, kai mes vedame kovą prieš trijų imperijų galybę?"

De Marsico paremia Grandi rezoliuciją ir pabrėžia reikalą grįžti į konstitucijos dvasią, o ne į raidę, į konstitucijos, kuri esanti „mūsų tautinės sąžinės atrama". Scorza mėgina apeiti klausimą ir išvengti tuoj pat balsavimo: jo nuomone, laikas esąs vėlus ir reikėtų diskusijas atidėti rytojaus dienai. Mussolini matydamas atidėjimo išeitį, paremia partijos sekretoriaus pasiūlymą. Jis sakosi esąs šiandien nelabai sveikas. „Jei, — sako jis, — mane gydytojai paskutinį kartą būtų ne taip rūpestingai gydę, tai šį vakarą nė vieno čia iš jūsų nebūtų diskutuoti tokiems tuštiems klausimams. „Po šių žodžių Grandi pašoksta: „Ne, ne. Aš prieštarauju atidėjimui. Daug kartų praeityje Tu mus čia laikydavai iki aušros darbo įstatymų ar kitoms mažiau reikšmingoms problemoms diskutuoti. Šią naktį mes neišeisime iš čia, neišdiskutavę ir nenubalsavę rezoliucijų. Klausimas eina apie krašto gyvybę."

Federzoni ginčija Mussolini tezę, kad visi karai esą nepopuliarūs. „Šis karas taip, jis yra labai nepopuliarus ir tokiu jis yra tik todėl, kad jį lydi ta nelaiminga formulė, jog jis yra „fašizmo karas". Libijos karai ir 1915-18 metų karas tokie nebuvo."

Po vidurnakčio buvo padaryta trumpa pertrauka. Mussolini su Scorza užsidarė savo kabinete. Kiti nariai susiskirstę grupelėmis ginčijosi. Grandi rinko parašus rezoliucijai.

0 val. 35 min. vėl posėdis tęsiamas. Bastianini, užsienių reikalų ministerijos sekretorius, aiškina Italijos vidaus ptdėtį. Jo tvirtinimu, Sicilijos gyventojų moralinė depresija buvo vienas svarbiausių faktorių, nulėmusių italų pralaimėjimą saloje. Mussolini jį pertraukia: „Aš jau seniai buvau numatęs Sicilijos problemą. Praėjusiais metais aš buvau įsakęs Catanijos prefektui sutvarkyti visus, kurie valkatauja be darbo ir pritaikyti mirties bausmę tiems, kurie sauvališkai pasitraukia nuo darbo." Bastianini nuduoda negirdėjęs šių Mussolinio žodžių ir tęsia toliau: „Nesujungiamas plyšys skiria partiją nuo tautos. Tauta visą laiką streikuoja režimo atžvilgiu. Gal jau per vėlu ką nors daryti, kas galėtų pakeisti fašizmo dvasią." Bastianini kalba apie projektą, kurį jis buvęs pasiūlęs tuo metu, kai vyko pasikalbėjimai Salzburge. „Mes klydome, nesudarę glaudžių ryšių su Rytų Europos tautomis, kurios panašiai, kaip mes, kenčia nuo nacių dominacijos. Gal dar nėra per vėlu."

Tringali-Casanova (vyriausio specialaus teismo pirmininkas), Biggini (švietimo ministeris) ir Galbiati (milicijos štabo viršininkas) pasisako prieš Grandi rezoliuciją. „Visi italai buriasi apie Dučę, — sako Galbiati, kreipdamasis į Grandi, Bastianini ir Bottai. — Jei yra skilimas, tai jis yra tik tarp jūsų ir tautos. Ką reiškia apsiginklavimo netobulumai, jei yra pakankamai valios ir dvasios kovai."

„Jums vieta — koncentracijos stovykla"

Po Galbiati kalbos Mussolini pasijuntą tvirtesnis. Dabar jis didesnė energija puola savo priešus: „Tarp visų kaltinimų, kuriuos jūs primetate režimui, jūs esate užmiršę tą, kurį tauta skelbia atvira burna: daugelio iš jūsų pasakišką praturtėjimą." Mussolini kalbėdamas nervinasi, daužo portfelį ir grasinančiu tonu tęsia: „Aš turiu pakankamai įrodymų, kad jus visus pasiųsčiau į koncentracijos stovyklas ir ištrėmimus. Tau (rodydamas pirštu į Ciano) turiu daugiau, negu kam kitam. Tu esi tikrasis namų išdavikas." Kalbėdamas apie Grandi rezoliuciją, Mussolini tarp kita ko pastebi: „Šioji rezoliucija iškelia labai sunkią asmens vertybės problemą. Jei karalius priimtų karinės valdžios grąžinimą, tai reikštų manęs nužeminimą ir paniekinimą. Kalbėkime atvirai. Aš turiu 60 metų ir žinau gerai, ką reiškia toks nutarimas šiuo momentu. Bet saugokitės, jei karalius rytoj man vėl tą valdžią grąžins ir vėl man pareiks pasitikėjimą, ką jis iki šiol visados darydavo. Kokia tada bus jūsų, mano ponai, pozicija karaliaus, krašto, partijos ir mano asmens atžvilgiu? Be to, aš turiu savo rankose raktą, kurs gali išspręsti karinę padėtį; bet ne jums tą raktą žinoti."

Grandi čia vėl pašoka ir visa gerkle sušunka: „Dučė mus šantažuoja. Jis verčia mus pasirinkti tarp senos ištikimybės asmeniui ir pasiaukojimo tėvynei. Mes, ponai, nė vienos sekundės neabejosime. Aišku, kad pasiaukojimas tėvynei nulems."

Šioje vietoje posėdis pasiekė savo kulminacinį tašką. Scorza vėl paima žodį ir kreipiasi į Mussolini šauksmu: „Jūs nemokėjote būti diktatoriumi. Jūs buvote paklusniausias šio amžiaus žmogus." Scorza vėl kalba apie partiją ir jos išugdytą jaunimą. Baigdamas jis siūlo dar vieną rezoliuciją, kurioje pabrėžiama kova iki paskutiniųjų, bet reikalauja greitų konstitucinių reformų. „Aš, kaip partijos sekretorius reikalauju balsuoti už šią rezoliuciją." Bastianini įniršusiu balsu klausia: „Kodėl tu siūlai rezoliuciją partijos sekretoriaus vardu? Kad mus galėtum paskelb-

(Nukelta į 6 pusl.)

— Taip, įspėjai, Tadai... — didelį sunkumą nustūmė Regina ir lengvai šyptelėjo.
— Iš tikrųjų?
— Rimtai.
— Kame gi?
— Skubu į vienos draugės vardines...
— Kurios gi?
— Tu nepažįsti...
— Kaip tai! Aš nepažįstų? Koks neužtarnautus įžeidimas.
— Tikrai, Tadai...
— Tad palydėsiu ir supažindinsi!

Vėl apmaudas suėmė Reginą ir užčiaupė bet kokį žodį. Tačiau veikiai jį atsigavo.

— Vis tiek, Tadai, taip negalima...
— Kas negalima?
— Nei iš šio nei iš to įsibrauti...
— Kodėl įsibrauti? Gražiai, mandagiai apsilankyti ir pasveikinti. Aš manau, tik džiaugsis ir tau dėkos.
— Nežinau...

Tadas staiga pašoko ir dar tvirčiau pareiškė savo nusistatymą:

— Tiesa! Juk aš šokolado ir slyvinės galiu pasiimti! Na kaip dabar?
— Veltui...
— Kaip tai — veltui?
— Vien tik draugės susirinks. Nė vieno vyro nusistatyta neįsileisti.
— Ir nereikia. Tad kvakšėkit sau vienos, kaip vištos.

Abu susierzinę išsiskyrė.

(Bus daugiau)

„Pax sovietica" JAV spaudos šviesoje

Pasaulio spaudos aktualijos

Amerikiečių ir sovietų spaudoje pastaruoju metu rasime nemaža medžiagos apie abiejų kraštų tarpusavį supratimą. Vienas kitas žurnalistas, kiek pavažinėjęs po ar TSRS, šalia tiesioginių įspūdžių, bando pabrėžti abiejų didžiųjų valstybių — pasaulio galiūnų skirtingas pažiūras tiek politiniame, tiek socialiniame gyvenime. Šiose skiltyse jau buvo atpasakoti sovietų žurnalisto Ehrenburgo įspūdžiai iš jo viešnagės JAV. Ši kartą pasižiūrėkime, ką apie sovietų tvarką Europoje, jų politiką bei jos metodus rašo žinomajame JAV žurnale „Life" amerikiečių politikas.

Jis, John Foster Dulles, JAV atstovas San Francisco, Londono ir JT konferencijose, „Life" įdėtame straipsny siekia amerikiečius geriau supažindinti su sovietų politika, nes tai esanti viena iš priemonių išvengti visiško santykių nutraukimo.

Pirmiausia jis nurodo, kad vienos valstybės užsienių politiką negalima nusakyti vien tik remiantis oficialiųjų tos valstybės atstovų pareiškimais. Jau daug svarbesnė esanti valstybės vadų reiškiama **gyvenimo ir pasaulio koncepcija**, supratimas, bei konkrečios šio supratimo apreiškos. Sovietų užsienių **politikos** vyrai tiki taika esant viena ir nedaloma ir tai sudarą tos politikos pagrindą. Jos gi tikslus galima būtų šiaip nusakyti: **taika, saugumas ir Sovietų S-gos intersų apsauga.** Tačiau, kaip pabrėžia str. autorius, sovietai mano, kad taika ir saugumas gali egzistuoti tik pašalinus nesovietinės tvarkos tipą, kuris pavojingu būdu šiandien dalinąs pasaulį į dvi dalis. Sovietų samprotavimas apie tikros demokratijos esmę galima, esą, šitaip apibūdinti: kadangi sovietiškosios demokratijos tipas — proletariato diktatūra — atnešanti gerbūvį masėms ir padaranti galą žmogaus išnaudojimui, todėl ji ir geriausiai tinkanti pasauliui. Visos kitos politinės kryptys, jei jos priešingos minėtiems samprotavimams apie sovietinę demokratiją, sovietų nusakomos kaip „fašistinės" ir „nedraugiškos".

Toliau JAV politikos savo straipsny „Life" plačiau sustoja ties sąvokomis: **„demokratinis"**, **„draugiškas"** ir **„fašistas"**. Kaip jas supranta sovietų politikos vyrai? Esą, jie skelbia, jog jų užsienių politika siekianti visur sudaryti demokratines bei draugiškas vyriausybes ir jos turinčios išrauti visas fašistines šaknis. Pagal Dulles, tai visai suprantama ir negalima būtų tam daryti priekaištų, tačiau tik tuo atveju, jei mes įsisąmoninsime, kad: „demokratija" sovietiškai galvojant, esanti **proletariato diktatūra**, **„fašistas"** esąs **žodis**, kuriuo pasmerkiamos visos ne sovietinės pažiūros, **„draugiškas"** esąs tas, kas nuoširdžiai dirba, sovietinius **idealus realizuodamas.** Šitaip galvodama sovietų politika siekia visur sudaryti vyriausybes, pasiruošusias priimti TSRS koncepcijas. Ir taip būsiąs sudarytas harmoningas, taikingas pasaulis ir jo tvarka galima būsią pavadinti — **pax sovietica** (sovietine taika).

Šių tikslų siekdami sovietai pasaulį, apytikriai, dalo į **tris savo zonas: 1) vidinė zona,** apimanti pačią TSRS ir po 1939 m. įjungtas teritorijas, 2) **vidurinė zona,** kuri sudaranti sauguminį žiedą aplink vidinę zoną, pagaliau, 3) **išviršinė zona,** atseit, likusioji pasaulio dalis. Vidurinėje zonoje valdžioje esančios vyriausybės esančios „draugiško" tipo. Išviršinėje zonoje įtems rūpi irgi panašiai veikti: tam tikslui kurstomi kolonialinių tautų judėjimai ir pasinaudojama komunistų grupėmis kitose šalyse, pvz., Prancūzijoje.

J. F. Dulles randa kai kuriais atžvilgiais sovietinę sistemą esant tolerantingą. Sovietų piliečiai gali apie viską diskutuoti, išskyrus tik apie politiką.

Ir toliau autorius stengiasi nušviesti sovietų užsienių politikos **stiprumą** ir jos **silpnąsias vietas.** Toji politika esanti dinamiška: vidaus gyvenime ji pasiekusi lojalumo ir disciplinos tautoje, gi užsienio srity ji įvykdžiusi **didesnę savo siekimų dalį.** Išviršinėje zonoje sovietų įtaka esanti didžiulė: maža politikos vyrų pasauly veikią visai neatsižvelgdami į TSRS vadovus. Čia reikia pastebėti, kad šie vadovai ir jų mokiniai įvairiuose kraštuose tiki į taikingą „pax sovietica" išplėtimą. Tačiau jie **pervertiną karo dėka pasiektuosius laimėjimus,** iš kitos gi pusės nepakankamai vertiną išviršinio pasaulio nepasitikėjimą ir pasipriešinimą. Politinė sovietų mašina, pagal JAV politikos vyrą, nesanti tinkama pasaulinių mastu vykdyti didžiulius planus, būtent, todėl, kad pas sovietus galia viršūnėje esanti per daug sukoncentruota, pastebimas lankstumo ir reikiamų asmenų trūkumas.

Vidurinėje zonoje sovietai remią valdžioje esančius ambicingus vyrus, tačiau, esą, jie visą laiką neliksią jų tarnyboje ir kai kurie jų jau viešai reiškią savo nepasitenkinimą. Išviršinėje zonoje sovietinė politika daug tikisi iš masių nepasitikėjimo — jis naudingas nuversti socialinei tvarkai. Tačiau po sunaikinimų seksiąs atstatymo laikotarpis, gi jame sovietai neteksią gražaus savo šalininkų skaičiaus.

(Pabaiga 6 pusl.)

Tautos gedulo diena Uragvaje

„Naujienos" 176 nr. plačiai rašo apie uragvajiečių lietuvių tautos gedulo dieną, įvykusią birželio 16 d. Montevideo. Minėjimo aktas buvo erdviame „Atenoe de Montevideo", vienoje iš gražiausių salių pačiame miesto centre. Uragvajiečių lietuvių „Vyties" choras, diriguojamas Vytauto Dorelio ir akompanuojamas didelio lietuvių draugo muziko Don Ricard Porello, atidarė minejimą Uragvajaus ir Lietuvos himnais. Po himnų lietuvaitė studentė muzikė Hortensia Bartnikaitytė paskambino Gedulo Maršą, kurį publika išklausė su dideliu susikaupimu ir įsijautimu. Atidaromąją kalbą pasakė dr. Pranas Saciakauskas, plačiai supažindindamas tautiečius ir svečius su tragedija, kurią išgyveno ir gyvena lietuvių tauta. Po šios kalbos buvo perskaitytos sveikinimo telegramos, gautos iš dr. K. Graužinio, Lietuvos ministerio Pietų Amerikai, ir žurn. K. Čibiro, atstovaujančio lietuviškuosius reikalus ispaniškoje spaudoje iš Buenos Aires. Šios sveikinimo telegramos buvo išverstos į ispanų kalbą ir pakartotos ispaniškai kalbantiems svečiams, o vėliau atspausdintos didžiuosiuos Uragvajaus dienraščiuos.

Telegramomis ir žodžiu sveikino lietuvius jų tautinio gedulo dienoje žymus Montevideo universiteto profesorius, rašytojas, Uragvajaus advokatų sąjungos pirmininkas prof. dr. Raul Baethgen, Uragvajaus kongreso senatorius, buv. delegatas San Francisco konferencijoje dr. Tomas G. Brena, mokslininkai prof. Dr. Eduardo Couture, prof. dr. Felipe Gil, prof. Augustin Ruano Fournier, prof. dr. Hektor Paysee Reyes, taip pat buves Uragvajaus atstovas San Francisco konferencijoje ir Uragvajaus kongreso narys, prof. dr. Paulina Luise, Uragvajaus latvių draugija „Briva Latvija", Uragvajaus ukrainiečių draugija „Prosvita", Uragvajaus socialistų partija, Uragvajaus lenkų katalikų draugija, Lenkų maršalo Smigly-Rydz draugija, lenkų maršalo J. Pilsudskio vardo draugija, lenkų nukentėjusiems nuo karo šelpti draugija ir daug kt. organizacijų ir aitskirų asmenų.

Baigus sveikinimų skaitymą ir sveikinimų kalbas, publikai buvo pristatyti kalbėtojai. Pirmuoju kalbėjo žymus visuomenininkas ir žurnalistas dr. Ottocar Jawrower tema Demokratija ir „demokratija", savo kalboje aiškiai nurodydamas skirtumus tarp tikrosios **demokratijos ir tos,** kuria pasauliui perša **Maskva. Svetimtautis kalbėtojas paprašė publiką atsistoti ir minutės susikaupimu pagerbti ir prisiminti lietuvių tautos aukas,** kritusias kalėjimuose Sibire ir koncentracijos stovyklose.

Antruoju kalbėjo žymus Uragvajaus valstybininkas, parlamento atstovas ir Batlles partijos lyderis įtakingas spaudos žmogus dr. Julio Cesar Mourigan, plačiau apsistodamas prie lietuvių tautos praeities, prie jos skausmingo ir erškėčiuoto kelio, kuriame ji neturi būti pati viena užmiršta. Po jo kalbėjusis rašytojas ir žurnalistas dr. Amador Sanchez priminė susirinkusiems, jog lietuvių tautos reikalas yra viso pasaulio demokratijos reikalas, kadangi nesudrausta grobimo istorija gali pasikartoti kartas nuo karto ir ten, kur ji niekuomet nelaukiama. Kalbėtojas taip pat nurodė didelį pavojų, gresiantį iš penktosios Kremliaus kolonos, kuri suorganizuota kiekviename krašte ir kiekviename krašte laukia ženklo. Jis kvietė lietuvius neužmiršti skriaudų, patirtų iš komunizmo, vengti komunistų ir nenuilstamai kovoti už savo kraštą, kuris vėl prisikels nepriklausomam gyvenimui.

Paskutinis kalbėjo prof. dr. W. Radecki, žymus Uragvajaus mokslininkas ir garsus kalbėtojas. Jis plačiau apsistojo prie sovietų cinizmo, kalbant demokratiškam pasauliui apie sovietinę „demokratiją", apibūdino esminguosius sovietines „demokratijos" bruožus, pabrėždamas, jog vis dėlto jokia propaganda nenustelbia žmonių skundų ir ašarų, prasiveržiančių ir iki Pietų Amerikos. Po jo kalbos buvo priimtos rezoliucijos, kurios išsiuntinėtos spaudai, žinių agentūroms, Uragvajaus respublikos prezidentui, aukštiems krašto valdžios žmonėms ir demokratinių kraštų ambasadoms. Rezoliucijose Uragvajaus lietuviai ir jų bičiuliai uragvajiečiai apeliuoja į pasaulio sąžinę, reikalaudami lietuvių tautai teisės pačiai kurti savo ateitį.

Gedulo dienos išvakarėse didieji Uragvajaus dienraščiai, kaip „El Dia", „El Dario", „La Tribuna Popular", „La Razon", „El Tiempo", „El Bien Publico", „La Manana", „El Pais", „El Debate", „El Plata", „El Dario Espanol" ir kt. plačiais straipsniais nušviete uragvajiečiams 1941 metų birželio 14-17 d. d. lietuvių tautą ištikusią tragediją ir šios gedulo dienos prasmę, o birželio 17 d. visi šie dienraščiai įsidėjo minėjimo aprašymus, išskirtus iš kitų straipsnių stambiu antrašėių šriftu ir išmargintus iškilmingo gedulo akto nuotraukomis. Montevideo miesto savivaldybė šia proga vieną gyviausių arterinių gatvių, jungiančią Cerro priemiestį su Casabo, pavadino **LITUANIA** vardu.

KULTŪRINIS GYVENIMAS

A. a. Jonas Vanagaitis

Mažosios Lietuvos kovotojas

Rugsėjo 9 d pasklido žinia, kad Kasselyje, lietuvių tremtinių stovykloje, po ilgos ir sunkios ligos amžinam poilsiui užmerkė akis mūsų žinomas nenuilstamas darbuotojas ir kovotojas Jonas Vanagaitis, sulaukęs 79 amžiaus metus. J. Vanagaičio mirtingoji dalis trečiadienį buvo palaidota Kassel-Oberzwehreno kapnėse, šalia jo gyvenimo draugės Marijos, gim. Brožaitytės, kuri prieš pusę metų, po ilgos ir sunkios ligos, baigė ten pat savo erškėčių kelią ir ten palaidota.

Laidotuvės buvo puikiai organizuotos. Lietuvių komiteto iniciatyva buvo sudarytas laidotuvių komitetas iš p. p. Gelažiaus, Kedžio, Jucevičiaus, Trečioko ir Ramanausko. Rugsėjo 10 d. kūnas buvo pašarvotas lietuvių Ramovėje. Lietuviškosios organizacijos prie velionies statė garbės sargybas. Rugsėjo 11 d. Hanau ev. kunigas Neimanas ramovėje laikė velioniui pagerbti pamaldas, dalyvaujant UNRRA vadovybei, komiteto, organizacijų ir kitų tautybių atstovams. Iš ten kūnas buvo išlydėtas į kapines, dalyvaujant organizacijoms ir gausiai visuomenei. Kapinėse pasakė kalbas komiteto ir organizacijų atstovai ir žinomas Klaipėdos krašto veikėjas, dėl savo veiklos daug kentėjęs E. Simonaitis.

Naujai supiltą kapą pridengė gausybė vainikų, kuriuos padėjo ne tik jo šeima ir giminės, bet ir UNRRA, komitetas bei organizacijos. Ir kitų tautybių atstovai papuošė to seno atkaklaus kovotojo kapą, kaip kad laimėtojui dedamas vainikas ant galvos. Gėlės ant kapo greit nuvys, kaip nejučiomis praeina gražiausias metu laikas, bet J. Vanagaičio darbai dar ilgai bylos apie jį ir jis dar ilgai gyvens mūsų tarpe.

Lietuvių visuomenė nusprendė mūsų bran-giam J. Vanagaičiui pastatyti ant kapo paminklą. Tai gražus sumanymas! Tas paminklas parodys praeiviui vietą, kur ilsisi pavargusio keleivio palaikai. Tikrąjį paminklą pastatė J. Vanagaitis pats sau savo darbais. Jo parašyta knyga „Kovos keliais" vaizdžiai nupiešia ne tik jo, bet Mažosios Lietuvos lietuvio, kaip tokio, kovos kelią ir parodo, kad atkakli kova veda į pergalę.

Iš pat jaunų dienų, dar ilgai prieš I pasaulinį karą, J. Vanagaitis plačiai žinomas Mažosios Lietuvos lietuvių tarpę, kaip lietuviškojo judėjimo šulas. Jis važinėja po kraštą, steigia lietuviškas jaunimo draugijas, rengia lietuviškas šventes, organizuoja taip pat ekskursijas į Rambyną ir į Juodkrantę. Tos ekskursijos su laiku virto tradicinėmis, ir tūkstančiai jaunų bei senų lietuvių ėjo J. Vanagaičio nužymėtais keliais. Karui pasibaigus, velionis visu atkaklumu ėmėsi burti Mažosios Lietuvos gyvąsias jėgas, atplėštos nuo tėvynės daliai vėl sujungti su Lietuva. J. Vangaitis buvo vienas iš Mažosios Lietuvos Tautinės tarybos steigėjų ir veikėjų. Taryba kreipėsi į alijantus, reikalaudama Mažąją Lietuvą atskirti nuo Vokietijos ir vėl sujungti su Lietuva, kaip buvo iš amžių. Tos jų pastangos buvo vainikuotos nors daliniu laimėjimu.

Klaipėdos Kraštas buvo atskirtas nuo Vokietijos. Tokiu būdu buvo tik dalis Mažosios Lietuvos lietuvių reikalavimo patenkinta, nes didžioji jos dalis buvo palikta tam tikrais sumetimais Vokietijai. Atskirtojoje dalyje buvo sukurtas freištatas, į kurį pradėjo kėsintis kiti kaimynai, o ir vokiečiai nesnaudė. Kraštas atsidūrė pavojuje. Vėl J. Vanagaitis buvo tarpe tų, kurie pasiryžo to krašto likimą galutinai išrišti. Buvo sudarytas Klaipėdos Kraštui gelbėti komitas, kuris buvo pasiryžęs sujungti kraštą su Lietuvos Valstybe, nežiūrint visų sunkumų. Gelbėjimo komitetas, kuriame J. Vanagaitis aktyviai dalyvavo, organizavo sukilimą, kuris laimingai baigėsi, ir Klaipėdos kraštas vėl grįžo prie savo motinos Lietuvos.

Ir tuo dar nesibaigė J. Vanagaičio veikla. Krašto likimą išsprendus, reikėjo pasirūpinti jo saugumu. Buvo organizuojama šaulių rinktinė, kurios taryboje J. Vanagaitis išbuvo beveik iki krašto atskyrimo naciu smurto aktu. Klaipėdos miesto savivaldybės gyvenime J. Vanagaitis buvo taip pat plačiai žinomas, nes buvo ilgus metus miesto tarybos nariu ir, be to, namų savininkų draugijos pirmininku.

Naciams užplūdus Klaipėdos kraštą, reikėjo skubiai apleisti gimtinę ir glaustis arčiau prie motinos širdies. J. Vanagaičių šeima apsigyvena Kaune. Kilusio šturpaus Rytų vėjo savo tautą ir tradicijas pamilęs asmuo negalėjo pernešti. Jis sunkiai susirgo ir kūnas sunyko, bet jo ryžtingos dvasios nepalaužė. Pradėjus ginklams žvangėti, reikėjo palikti motinos širdį, bėgti nuo mirties, viską palikus pasidaryti bastūnu, benamiu, bežemiu. Nors jo namuose ir tėvynėje šeimininkauja svetimi atėjūnai ir jo kūnas ligotas, jo dvasios palaužti negalėjo jokie smūgiai. Senas kovotojas nenustojo vilties. Bet ko nepajėgė likimo smūgiai, tai padaré laiko žingsnis. Nors velionis ir čia įsijungė į gyvenimą-buvo Kasselio apylinkės teisėju, liga ir metai jo sveikatą dar labiau susilpnino ir mirtis pakirto vieną mūsų kovotojų, kuris stovėjo „kaip ąžuols drūts prie Nemunėlio..."

Jam likimas nebeleido pamatyti mylimą kraštą, už kurio laisvę visą savo gyvenimą kovojo. Tačiau jo kova ir laimėjimai mums teikia viltį, kad atkakliai siekdami tikslo ir mes laimėsime. Vieno žymaus kovotojo nebėra. Dabokime, kad mūsų eilės neprarėtėtų. Jo mirtis mus įpareigoja! **J. G.**

Skambiai plačiai, tvirtai galingai

Wuerzburge iškilmingai paminėta Tautos šventė. Įspūdinga Dainų diena. Programoje dalyvavo ir latvių choras.

Išguiti, išvaryti iš savo mylimos tėvynės, mes netekome žemiškų turtų, žmogaus teisių ir, keliaudami per griūvančią, liepsnojančią Vokietiją, laistydami savo krauju jos laukus ir miškus, artinomės į Vakarus, ieškodami ten pagalbos.

Kai išbadėjusios ir sunykusios žmonių minios skaitė paskutinius žingsnius iki išsigelbėjimo vietos, kai tūkstančiai tautiečių koncentracijos stovyklose ir kalėjimuose beviltiškai laukė, kada nutruks jų gyvybės siūlas, mes, nacių sunumeruoti žmonės, su savimi nešėmės likusį brangiausią turtą, kurio niekas nepajėgė iš mūsų išplėšti, net žiauriausiomis priemonėmis sunaikinti. Tas turtas buvo mūsų savita tautinė kultūra, kuri per dvidešimt dvejis nepriklausomybės žydėjimo metus buvo mūsų pačių kuriama ir ugdoma.

Nacių viešpatavimo metu dirbdami fabrikuose ilgas varginančio darbo valandas, suprantama, mes negalėjome ir mums nebuvo leistas bet koks kultūrinis darbas bei veiklinas. Vieni dienomis, kiti naktimis būdami darbe, mes negalėjome ir neturėjome progos susitikti su savo tautiečiais pabendrauti didesniame jų būryje.

Kantriai pernešę sunkią nedalią, mes patekome į vakariečių prieglobstį. Gyvenimo sąlygos pasikeitė. Mes galėjome pradėti dirbti kultūrinį darbą. Pirmiausia atsidarėme savo dainų skrynelę ir po svetimą šalį paskleidėme dainų posmus, kurie aidų aidais pasklido skambiai, plačiai, tvirtai, galingai, anot poeto Maironio.

Lietuviška daina skambėjo šiaurėjo, pietuose ir vakaruose. Jų melodijos įvairios, kaip įvairus ir mūsų gyvenimas. Dainavome liūdnai, prisiminę savo tautos kryžiaus kelią, dainavome linksmai, minėdami gražias ir kūrybingas dienas, praleistas laisvoje Lietuvoje.

Rugsėjo 8 d. tūkstančiai lietuvių suplaukė į Wuerzburgą iškilmingai atšvęsti Tautos šventę, išklausyti pirmosios dainų šventės

Pirmosios Lietuvių Tremtinių Dainų Šventės vaizdai Wuerzburge (Foto Borjero)

Didžiam Lietuviui Dr. Vydūnui

Mes, Gunzenhausen'o lietuviai, nuoširdžiausiai sveikiname Didžiai Gerbiamąjį mūsų didįjį, taurųjį lietuvį filosofą — rašytoją D-rą Vydūną, išsigelbėjusį iš visą naikinusios barbarijos. Linkime Tamstai sveikatos ilgai gyventi ir dirbti taip kilnų Tamstos dirbamą darbą mūsų tautos ir žmonijos dvasios kultūrai. Kartu smerkiame nusikaltimus padarytus prieš Tamstą bei žmoniškumą.

Mes šventai tikime, kad Tamstos iškeltieji visuotiniai amžini idealai nugalės.

Mes tikime, kad saulė Išminties užtekės žmonijai ir pabus jos sąžinė.

Mes tikime, kad žmoniškumas įsigalės visame pasaulyje.

Mes laisvi norime būti ant šventosios bočių žemės!

Vokietijoje programos ir ryžtinga dvasia sustiprinti savo tautinius siekimus. Mes nepalūžom — nepalūšim, bet dar glaudžiau susibursim į vieną lietuvišką šeimą ir į bet kurią pasaulio neteisybę atsakysime visi vieningai, kaip dera garbingiesiems Nemuno šalies tautiečiams.

Rugsėjo 7 d., dainų šventės išvakarėse, kai stalių dirbtuvės (vedėjas Alb. Kupčikas) simpatingieji vyrai baigė estrados darbus, Jonas įmušė paskutinę vinį, Wuerzburgo stovykloje buvo pilna svečių. Tai daugiausia tie laimingieji, kurie turėjo galimybių susirasti sau šiltą kamputį.

Vakare, 20 valandą, stovyklos koncertų salėje davė koncertą Scheinfeldo Lietuvių Meno Kolektyvo choras, vedamas muziko Br. Budriūno, ir Hanau „Dainavos" choras, vedamas muziko Br. Jonušo. Pasirodė mišrūs ir vyrų chorai. Tai buvo tikrai puikus, aukšto meninio lygio koncertas. Jei mes po koncerto neisigailėjome šiltų padėkos žodžių, aplodismentų, tai buvo tik maža dalylytė to vidinio džiaugsmo, kuri mes galėjome išreikšti išviršiniėm formom.

Rugsėjo 8 d. Ši diena prasidėjo meno ženkle. Jau nuo ankstaus ryto pradėjo plaukti būriai žmonių. Vieni atvažiavo geležinkeliu, kiti sunkvežimiais. Svečių nuotaika skaidri. Jie, linksmai nusiteikę, dainuoja sutartines. Vakarykščio koncerto įvesti į meno pasaulį ir mes, tie laimingieji, kurie atvykome ankščiau, įsiliejome į bendrą tyros nuotaikos jūrą.

8,45 val. pakėlus tris vėliavas, nuskambėjus himnų aidams, oficialiai buvo pradėta dainų šventė ir Tautos šventės minėjimas.

Po to tūkstantinė žmonių minia susirinko į bažnyčią, kur buvo atlaikytos iškilmingos pamaldos, padėkota Aukščiausiajam už visas suteiktas gėrybes. Pamaldų metu giedojo Scheinfeldo lietuvių choras, vedamas muziko Br. Budriūno. Gražūs, sultingi choristų balsai, kartu su susirinkusiais giedodami giesmes, prašė Viešpatį, kuris mūsų tėvynės kryžkelėse ir pakelėse Rūpintojėliu rymo, rūpintis ir toliau mūsų likimu.

Nors ir šiandien visi valgėme tą pačią sriubą, kuri mums iki gyvo kaulo įgrisusi, bet sakėme, kad pietūs buvo karališki. Tą iškilmingumą teikė ne patiekalas, pagamintas iš daržovių ir vandens, bet ta nepaprasta aplinka, ta visus gaubianti šiluma.

14 val. koncertų salėje stovyklos Lietuvių Vaikų Teatras, vadovaujamas operos aktorės V. Janušienės, metinių sukaktuvių proga statė R. Kardeliukienės trijų veiksmų pasaką „Karalaitė Undinė". Pastatymas ir režisūra V. Janušienės, dekoracijos — dail. Č. Janušo vedamos dailės studijos, muzikinės dalies vedėjas R. Babickas.

Žiūrovas buvo nustebintas dekoracijų puikumu, pastatymu, vaikų vaidyba, jų šokiais. O kokie gražūs, pasakiški buvo vaidintojų drabužėliai! Pertraukų metu grojo vaikų orkestrėlis. Ir kai nusileido uždanga, pasipylė aplodismentai, sveikinimai, tai atrodė, kad užskleidei paskutinį puslapį gražios, perskaitytos knygos. Tokius vaizdus, kuriuos matėme scenoje, galima tik vaizduotėje susikurti.

Daugis svečių, kurie buvo atvykę iš kitų stovyklų ir pirmą kartą matė šio vaikų teatro pastatymą, vieno tetroško ir pageidavo — kad jis atvyktų gastrolių pas juos ir duotų vaikams bei suaugusiems nors vieną iš turimo repertuare dalykų.

Trumpa šventės pertraukėlė. Choristai repetuoja, tūkstantis laimingųjų (tik tiek žmonių telpa salėje) žiūri vaikų spektaklio, gi visi kiti seka sportininkų varžybas. Atvykę į šventę skautai, susitikę su vietiniais broliais lietuviais ir latviais, sportuoja, žaidžia. (Jų programai ir pasirodymams vadovavo pskt. V. Venckus.)

Aikštėje matome latvius, estus. Švaistosi jų tautiniai drabužiai. Šiandien programoje pasirodys jungtinis latvių choras su 200 dainininkų. Du kaimynai, susitikę istorijos ke-

(Pabaiga 6 pusl.)

Niurnbergo byla

Kaltinimai prieš nacines ir karines organizacijas

Tarptautinio teismo statutas, kuriuo remiantis dabar vyksta Niurnbergo byla, šalia atskirų karo nusikaltėlių baudimo, numato ir atsakingų už karo nusikaltimus nacionalsocialistinių bei karinių organizacijų baudimo tvarką. Jau š. m. gegužės pradžioje prie Niurnbergo teismo buvo sudaryta keturių didžiųjų valstybių atstovų komisija, kurios uždavinys buvo paruošti kaltinamąją medžiagą prieš septynias vokiečių organizacijas, kurios kaltinamos savarankiška veikla įgalinusios Vokietijos vadus įvykdyti didžiuosius karo nusikaltimus. Ta proga JAV atstovas - kaltintojas Robertas Jacksonas plačiau nušvietė šių organizacijų kaltinimo esmę ir tikslą. Tarptautinis teismas šiuo atžvilgiu nenagrinės paskirų organizacijos narių kaltės ir bausmės, o tik turės nuspręsti, ar šios organizacijos, kaip kolektyvai, yra atsakingi už jų įvykdytus šio karo nusikaltimus. Tuo atveju, jei šios organizacijos bus pripažintos kaltomis, tarptautinis teismas neskirs jų nariams konkrečios bausmės, bet tik tuo sprendimu įgalins atitinkamus teismus kelti bylas šių organizacijų narimas už jų priklausymą nusikalstamoms organizacijoms. Tie asmenys tada dar turės teisę individualiai įrodinėti, kad jie buvę priešvartos būdu įjungti į šias organizacijas. Įrodinėti, kad tos organizacijos nėra nusikalstamo pobūdžio, jau jiems nebus galima.

Šias septynias organizacijas sudaro: Vokietijos vyriausybė, t. y., ministerių kabinetas, nacionalsocialistų partijos vadovybė, įskaitant ir mažesnių padalinių vadovus, generalinis štabas ir policinės partijos organizacijos — SA, SS, Gestapo ir SD.

Šias organizacijas Niurnbergo teisme atstovauja jų gynėjai — vokiečių advokatai. Kiekvienas šių organizacijų narys turėjo teisę pateikti teismui pasiteisinimo medžiagą arba prašyti teismą, kad būtų apklaustas, kaip liudininkas. Jau š. m. gegužės mėn. Niurnbergo teismui buvo pateikta 45.000 tokių prašymų. Tačiau jie veik visi neatitinka teismo nustatytų reikalavimų, nes juose stengiamasi aiškinti ne atitinkamos organizacijos nekaltumas, bet rūpinamasi tik paskirų prašytojų reikalais.

Liepos mėn. gale kaltintojų kalbomis buvo baigtas kaltinimas prieš 22 didžiuosius Vokietijos karo nusikaltėlius. Po to sekė antroji bylos dalis: kaltinimas šių septynių organizacijų. Buvo apklausta daugelis liudininkų, daugumoje aukšti šių organizacijų pareigūnai. Aišku, jie bandė, kiek galėdami, teisinti jas, kad ir mažiausiai patikėtinais argumentais. Tačiau daugelyje atveju jie vis dėlto turėjo sutikti, kad didieji karo nusikaltimai, žudynės ir teroras buvo įvykdyta šių organizacijų pagalba.

Apklausinėjami kaltinamų organizacijų nariai teisinosi daugumoje panašiais motyvais, kaip ir anksčiau apklaustieji Vokietijos vadai. Vienas liudininkas iš partijos vadovybės aiškino teisme, kad partijos vaidmuo karo kiršinime ir teroro veiksmuose buvęs nereikšmingas. Gestapo atstovas įrodinėjo, kad Gestapo uždavinys tikrumoje buvęs tik kova prieš spekuliantus, svaigiųjų nuodų pirklius, užsienio agentus ir politinius teisės laužytojus. SD esą nebuvusi uždara organizacija, bet tik administracijos patogumui keletos paskirų grupių sąjunga. Jos tikslas buvęs moksliškai ir statistikos pagalba tirti marksistų žydų ir masonų savybes.

SA gi tebuvusi tik grynai sportinio pobūdžio organizacija.

Kitas daugelio liudininkų naudotas motyvas — nežinojimas apie savo organizacijos veiksmus, žinoma, tais atvejais, kai jie buvo nusikalstamo pobūdžio. Taip, pvz., buv. SS generolas Hauseris ir buv. SS teismo pirmininkas Reinecke aiškinosi, kad jie anksčiau nieko nežinoję apie SS vykdomą terorą ir tik būdami nelaisvėje visa tai patyrę. Arba buv. generalfeldm. Erich von Manstein, rusų atstovo paklaustas, pareiškė, kad jis nieko nežinojęs apie žydų žudymą Rytuose, nežinojęs apie 195.000 Kievo gyventojų išnaikinimą, taip pat nieko nežinojęs ir apie rusų belaisvių išmarinimą badu. Į rusų atstovo priekaištą, kad rusų moterys vokiečių kariuomenės buvo išvežamos priverstiniems darbams, von Mansteinas atsakė: „Mano žmona šiandien yra taip pat priversta dirbti prie bulvių kenkėjų naikinimo." Kitas generalinio štabo atstovas, Ardenų ofenzyvos vadas buv. feldm. Gerd von Rundstedtas (jis pasirašė liepos 20 d. atentatininkų mirties sprendima, sakosi, 54 metus ištikimai tarnavęs savo tautai, kaip senų Prūsijos tradicijų atstovas, tačiau politika jis, kaip ir kiti generolai, nesidomėjęs. Nacionalsocialistų totalistiniam režimui jis nepritaręs tiek, kiek jame jis neradęs senųjų prūsiškų idėjų, būtent: Bismarcko laikų socialinio aprūpinimo ir principo „bendruomenės nauda yra aukščiau individo naudos". Buvęs iki 1941 m. vokiečių generalinio štabo viršininkas generalfeldm. Walter von Brauchitschas, teisme paklaustas, pareiškė, kad jis ir visas generalinis štabas 1938 ir 1939 m. Hitlerį atkalbinėję nepradėti karo. Brauchitschas nenorėjęs karo vien dėl strateginių motyvų. Dėl karo su Sovietų Sąjunga Hitleris jį nuraminęs įtikindamas, kad Sovietų Sąjunga po pirmosios vokiečių pergalės subyrėsianti.

Liudininkų apklausinėjimo metu prokuratūra teismui pateikė daugelį dokumentų, iš kurių paaiškėjo teisiamų organizacijų nusikaltimai: politinių priešų persekiojimas, ruošimasis karui, koncentracijos stovyklos, žydų naikinimas, teroras okupuotose kraštuose ir daugelis kitų nusikaltimų. Jų čia plačiau neminėsime, nes savo esme jie yra tie patys nusikaltimai, kurie buvo anksčiau teisme įrodyti, kaltinant 22 didžiuosius karo nusikaltėlius.

Po liudininkų apklausinėjimo, kuris truko veik du mėnesius, buvo leista pasisakyti kaltinamų organizacijų gynėjams. Jie daugumoje kartojo tuos pačius aiškinimus, kaip ir liudininkai. Gynėjai daugumoje nedrįso paneigti pateiktų kaltinimų, jie tik stengėsi vienur kitur juos švelninti. Taip, pvz., Gestapo gynėjas kalbėjo: „Jei aš turiu ginti Gestapo, aš žinau, kad šis vardas yra suteiktas su žiauriais prisiminimais, kad čia yra pradžia visų žiaurumų ir baisumų ir kad čia kaupiasi visų nepakanta." Jokiais žodžiais negalima pateisinti Gestapo darbų, sako gynėjas, tik galima bandyti dalį šios organizacijos narių ginti nuo jiems priskiriamų kaltinimų.

Po gynėjų kalbų sekė kaltinamosios prokuratūros kalbos. Pirmuoju kalbėjo JAV atstovas. Jis dar kartą išdėstė organizacijų teisimo tvarką ir esmę, toliau pabrėžė savanorišką šių organizacijų charakteri, plačiau apsistojęs ir išskaičiavęs šių organizacijų įvykdytų karo nusikaltimų apimtį ir žiaurumus, prašė teismą „pripažinti šias organizacijas tokiomis, kokios jos iš tikrųjų buvo, būtent: žiauriausias ir niekšiškiausias nacių išradimas. Juk, jei tik būtų kas atėmę sąmokslininkams šias organizacijas, jie niekada nebūtų pasiekę savo niekšiškų tikslų" — pareiškė JAV atstovas-kaltintojas. Anglijos, Prancūzijos ir Sovietų Sąjungos atstovai, palyginti, panašiose kalbose pasisakė atskirai dėl kiekvienos kaltinamos organizacijos, išskaičiuodami gausius kiekvienai jų priklausančiur nusikaltimus. „Jei mes negalime išmokyti vokiečių tautos vertinti savo atsakingumą prieš žmoniją, — pareiškė Anglijos atstovas, — jei mes negalime jos išmokyti atskirti teisę nuo neteisės, tokiu atveju mes turime bent parodyti, kas pagal kiekvienos kultūringos valstybes supratimą yra paskiro piliečio pareiga. Mes galime ir turime vokiečių tautai parodyti, ką visas pasaulis laiko teisę ir ką neteise."

Organizacijų kaltinimu buvo baigta didžiulė, veik metus trukusi Niurnbergo byla.

Teismas dar leido trumpai kiekvienam kaltinamajam pasakyti savo paskutinį žodį (jų santrauka bus sekančiame M. K. numery) ir pranešė, kad teismo sprendimas bus paskelbtas rugsėjo 23 d.

V. G.

Skambiai plačiai, tvirtai galingai

(Atkelta iš 5 pusl.)

lyje ir šiandien abu vienodos nelaimės paliesti, susirinko draugėje atsvęsti lietuvių Tautos šventę. Jaunimas grupuojasi. Latvaitės vaikšto su lietuviais. Jie suranda bendras dainas, kurias moka ir vieni ir kiti. Aikštėje skamba juokas ir nenutrūkstami dainų aidai. Mūs ausis pasiekia šauksmai: tegyvuoja Lietuva, lai dzivuoj Latvija! Ir tikrai, tie abu kaimynai dar karta susitiks savo galulaukėse prie ežios, kuri skirs jų arimų plotus.

Amerikiečiai svečiai, stebėję mūsų jaunimą, galiausiai ir įsijungia į bendrą būrį. — Tai kalbančios rožės, — sako jie dviem seserim: — Mes jus persodinsime į jūsų žemę, kad nenuvystumėt svetimoj padangėj.

Pasigirsta dūdų orkestro garsai. Darnioje, margaspalvėje rikiuotėje įžygiuoja į aikštę choristai. Lietuvių, latvių vėliavos. Margulinoja spalvingas* gretos, kaip drugelių pulkas. Skautų vėliavos. Paskui jas seka dviejų Pabaltijo tautų skautai, savo uniformas pasipuošę tautinėm spalvom.

Dainų šventės dalyvių paradą visi priima su dideliu entuziazmu. Garsūs valiavimai ir katučiai aidi Maino slėniu. Po to UNRRA Team dir. Miss Cann prisega dirigentams ženklelius.

Į estradą sulipa jungtinis mišrasis choras. Tūkstantinė žmonių minia nutyla. Svečių tarpe matome daug amerikiečių karių ir unriečių. So didelių džiaugsmu sutinkamas dainų šventės vyr. dirigentas muz. Br. Budriūnas, kuris praveda Dambrausko „Maldą už Tėvynę" (su orkestru) ir „Kur bėga Šešupė".

Po to diriguoja muz. V. Simkus, šios šventės iniciatorius. Choras padainuoja keturias dainas: „Laisvės dainą", „Nudavė dukrelę", „Home Sweet home" (angliškai) ir nuotaikingąjį „Stiklilukėlį". Keičiasi tautinių drabužių spalvos. Į estradą sulipa latvių jungtinis choras. Žmonių minią pagauna gražaus savitarpinio sugyvenimo jausmas. Choras padainuoja taip pat ketūrias dainas.

Į aikštę išbėga 120 tautinių šokių šokėjų. Jiems groja iš Wiesbadeno atvykęs lietuvių dūdų orkestras, vedamas Obolevičiaus. Blezdingėlė, kubilas, piovėjai, kalvelis. Šokis seka šoki, aikštėje mirga marga įvairiaspalviai tautiniai drabužiai. Mes matome šokėjus, ne scenai parengtus, bet sugebančius perduoti šokius tokia forma, kuri mums atskleidžia senosios Lietuvos vaizdą ir jos kryksčiaujantį jaunimą, susirinkusį šventvakario praleisti.

Po trumpos pertraukos estradoje užima vietą lietuvių jungtinis vyrų choras. Muzi Br. Jonušo diriguojamas, jis padainuoja: vietą lietuvių jungtinis vyrų choras. Muzi. piovėjėliai". Pasikeičia dirigentai. Tam pačiam vyrų chorui diriguoja vyr. dirigentas muz. Br. Budriūnas. Choras padainuoja „Good Night Ladies (angliškai), „Per naktelę šokau" ir „Nurimk, sesut".

Prie vyrų prisijungia moterys. Mišras jungtinis choras, diriguojamas muz. Br. Jonušo, padainuoja: „Eisiu girion", „Žolelė žydėjo", „Už jūrių marių". Paskutinei šventės programos daliai diriguoja vyr. dirigentas muz. Br. Budriūnas. Nuskamba „Vakarinė daina", „Paskutinis vakarėlis", „Anoj pusėj ežero".

Nutilo dainų melodijos, bet tai tik aikštėje. Mūsų ausyse jų garsai gyvi ir ilgai ilgai neišdils. Jei pasakyčiau, kad po programos buvo bisavimų, triukšmingų aplodismentų, tai vistiek žodžiais nebūčiau galėjęs išreikšti tuomet tinės lietuvio dvasios busenos. Klausydamiesi programos mes matėme gyvąją Lietuvą. Būdami šakomis ir lapais to medžio, kuris šiandien audros negailestingai naikinamas, mes buvome gyvi liudininkai ir patys matėme, kaip buvo laužomos ir draskomos jo šakos, kaip negailestingai purve buvo mindomi nudrėksti jo lapai ir kaip iš žaizdotų vietų tekėjo kraujas. Audra ėjo, praėjo. Medis vėl išskleidė suglaustas šakas kurios buvo prisispaudusios arčiau kamieno, o nubirę lapai pamaitino to paties medžio šaknis, kad jis greičiau atsigautų ir vėl galėtų leisti naujus ūgius ir auginti naujus lapus.

Su tėviškės vaizdu akyse mes susirinkome prie lietuviško kryžiaus, akmeninio aukuro, savo trispalvės, kuriai dar kūdikiais būdami prisiekėme, kad savo šventosios tėviškės žemės nekados neišsižadėsime ir dėl jos laisvės nesigailėsime nė savo kraujo aukos.

Aidint himnų garsams nuleidžiamos vėliavos. Kryžiuje sužiba šviesos, ant aukuro smilksta smilkalai. Minios susikaupimas pasiekia savo viršūnę. Pagerbiami žuvusieji lietuviai. Tautiniais drabužiais pasipuošusios mergaitės sudeda ant aukuro vainikus, žmonės giedodami giesmę prašo Mariją pagelbėt žmonijai, panaikint vergiją...

Šventė baigta. Vakaras. Netrukus visa abgaubs tamsa. Tautiečiai spaudžia vienas kitam rankas. Vieni skuba į stotį, kiti rikiuojasi būrin, ieško savo sunkvežimių ir — sudiev Wuerzburgui, kur taip gražiai, iškilmingai ir įspūdingia buvo atšvęsta Tautos šventė.

Visų krūtines puošia pirmosios lietuvių dainų šventės Vokietijoje ženklelis (jo projektą padarė dail. V. Dobužinskis). Jis mums daug ką primins. Primins, kaip mes Maino slėnyje susirinkę atidarėme savo dainų skrynelę ir užtraukėme lietuviškas daineles, kurios skambiai plačiai, tvirtai galingai nuaidėjo per svetimą žemę.

Lietuvius Tautos ir dainų šventės proga, o taip pat atvykusius draugėje su mumis paminėti tą dieną latvius, daug kas sveikino. Tų sveikinimų raštu ir žodžiu buvo daug. Svečiai amerikiečiai, kurių tarpe buvo daug aukštų kariuomenės ir UNRRA-os atstovų, puikiai supratę mūsų tautos siekimus, labai gražiais žodžiais įvertino mūsų dainas ir visą šventės programą, iš to darydami išvadas apie aukštą mūsų kultūros laipsnį. Jie linkėjo, kad būtų teisinga Apvaizdos ranka ir kad ji leistų mums grįžti į laisvą tėvynę, kur vėl visoje pilnumoje galės pasireikšti mūsų kultūriniai polėkiai.

Su dideliu džiaugsmu susirinkusieji išklausė iš Amerikos gautą Lietuvai Vaduoti Sąjungos sveikinimą. (Jo ištisą tekstą paduodame atskirai. Red.) Gal kiek disonansu praskambės, kad mes gavome sveikinimą iš užjūrio brolių, iš amerikiečių, bet mūsų T. B. Centras ir kiti, tur būt, nebuvo tikri, kad tokia pirmoji dainų šventė įvyks (nors kvietimai buvo pasiųsti), neatsiliepė nei žodžiu nei raštu.

Vytautas Kasnėnas

„Pax sovietica" ...

(Atkelta iš 4 pusl.)

Sovietų politikos susiejimas su **geležine uždanga** — štai antroji silpnoji pusė. Ne visuomet toji uždanga padėsianti sovietų vadams pasauliui vaizduoti savąjį režimą kaip idealų visų ekonominių ir socialinių problemų išsprendimą. Vis didesnį toji siena kelsianti **nepasitikėjimą** ir bus norima patirti, kas už jos vyksta. O jei tai nebūsią įmanoma, bus daroma išvada, kad, matyt, sovietų sistema pakankamai gerai neveikianti, jei prisivengianti leisti ją palyginti su kitu pasauliu. Pagaliau, pabrėžia Dulles, sovietai darą didžiausią klaidą nepakankamai vertindami vakarų pasaulio **prisirišimą prie asmeninių laisvių** ir jo pasibiaurėjimą žmonių kančiom. Negalima apie programas spręsti tik iš jų tikslų — esama juk ir metodų. Ir jei tik sovietiniai metodai išryškėtų dar labiau, jie neabejotinai sukeitų baisų pasipriešinimą. Austrijos ir Vengrijos pavyzdžiai čia daug pasako.

Baigdamas savo straipsnį „Life" žurnale JAV žymusis politikas reiškia pažiūrą, kad, esą, reikia laikyti tikru dalyku, jog amerikiečių tautai visiškai supratus sovietinės sistemos reikšmę, ji pasijusianti joje atgimstant **jos bočių dvasiai, tų bočių, kurie savo gyvenimą**, savo laimę ir savo garbę pašventė savo **laisvėms apsaugoti.**

Diplomaticus

Italijos kapituliacija...

(Atkelta iš 4 pusl.)

ti išdavikais, jei mes nebalsuosime? Tai yra tikras šantažas."

Ciano: „Ne mes, o tu eisi į Forte-Boccea" (mirties egzekucijos vieta).

Paskutinis gelbėjimasis

Triukšmui nutilus, vėl kalba de Bono ir gina kariuomenės garbę. De Stefani pataria daryti griežtą skirtumą tarp partijos ir tautos: „Tik tautos interesai turi lemti mūsų sprendimuose. Vien partijų mobilizuojant negalima laimėti karo. Visas kraštas neša didesnes naštas, negu jų jėgos leidžia. Jo namai, įmonės, paminklai ir bendrai visas turtas naikinamas. Žūt būt, reikia gelbėti dar tai, kas galima išgelbėti."

Farinacci vėl karštai gina savo rezoliuciją. Frattari ir Alfieri pareiškia balsuosią už Grandi rezoliuciją. Suardo ašarodamas pareiškia, kad jis atsiimąs parašą po Grandi rezoliucija ir kviečia balsuoti už Scorzos pasiūlymą. Cianeti (korporacijų ministeris) taip gi sakosi balsuosiąs už Scorzą. Polverelli pasisako prieš Grandi rezoliuciją, pareikšdamas: „Aš esu gimęs ir noriu mirti musoliniininku." Ciano pasisako už Grandi ir prideda: „Dučė ką tik man pasakė, kad mes, suteikdami karaliui karinę valdžią, tuo pačiu sudarome jam, Dučei, pralaimėjimą. Gal būt, kad tai tiesa, bet juk irgi tiesa, kad fašizmas suteikė karaliui Etiopijos ir Albanijos karūnas."

Bottai pareiškia, kad Grandi rezoliucija reiškia priešinimąsi nelaimei. Dar taria keletą žodžių Grandi, Ciano, de Biggini, de Pereschi, de Buffarini-Guido. Pagaliau Mussolini abejingu žestu įsako Scorzai pradėti balsavimą. Po kelių minučių skelbiamas rezultatas: 19 balsų už Grandi rezoliuciją, 7 balsai prieš ir vienas (Suardo) susilaikęs. Tuo uždaromas paskutinis Italijos fašizmo puslapis.

Mussolini pakyla ir klausia: „Kas perduos karaliui šią rezoliuciją?"

Grandi atsako: „Tau tatai dera padaryti."

Mussolini baigia: „Aš manau, kad galime išsiskirstyti. Jūs išprovokavote režimo krizę. Posėdį uždarau."

Dučei išeinant iš salės, Scorza kaip visados sušunka: „Valio Duče". Jam atsako tik vienas Polverelli balsas. Laikrodis rodė 2 val. 42 min. (1943 m. liepos 25 dieną).

Mirę lietuviai

Šių metų rugpiūčio 31 dieną **Bad Muender'io** britų ligoninėje vienumoje mirė a. a. **Alfonsas BUTELIAUSKAS**, gim. 1902 m. Aukštaitijoje.

Velionis kelias dienas prieš mirtį įteikė šias eilutes rašančiam 1945 m. birželio 26 d. mirusio jaunuolio **Kazio Vasiliausko**, kilusio iš Suvalkijos, mokslo pažymėjimą ir foto nuotraukas, prašydamas jas įteikti a. a. Kazio Vasiliausko broliui (mokytojui), kuris, esamomis žiniomis, gyvenąs kažkur Vokietijoje. Paliktųjų nuotraukų ir kt. gavimo reikalu galima kreiptis šiuo adresu: **Jonas Ulickas**, Bad Muender a. Dreister, Britisch Hospital, Zim. 51.

J. U.

Š. m. rugpiūčio 8 d., po sunkios ligos, **mirė a. a. Adolfas SAMULEVIČIUS,**

paskutiniuoju metu gyvenęs Denkofeno D.P. stovykloje prie Straubingo, palaidotas Dingolfingo R.K. kapinėse. Velionies giminėms ir pažįstamiems tatai praneša

L.T.B. Straubingo Apylinkės Komitetas

DP spaudos atrinkimas

Iš Frankfurto USFET paskelbė, jog **nuo š. m. spalių 15 d. visi DP laikraščiai,** kurie buvo leidžiami stovyklose, **bus tvarkomi tais pačiais nuostatais, kaip kad yra tvarkoma vokiečių spauda.**

Iš dabar einančių 400 laikraščių, kurie buvo leidžiami be licencijų, bus **palikta 35 laikraščiai,** licencijuoti ir bus atsakingi nebe UNRRA-i, bet amerikiečių karinei vadovybei.

PADĖKA

Mūsų skaitykla jau kuris laikas gauna kažkieno geros rankos siunčiamą kuone visą lietuvišką spaudą. Mes labai apsidžiaugėme, tačiau taip ir paliko nealšku, kam turime būti dėkingi.

Neseniai sužinojome, jog Hanau Lietuvių Stovyklos Paštas iš savo pelno mums yra užsakęs amerikiečių zonos lietuviška spaudą.

Mums labai malonu, jog atsiranda žmonių ir net įstaigų, kurios mūsų darbą supranta, įvertina ir pagal galimybes jį remia. Tiktai mūsų visų sujungtos rankos ir nuolatinis nenuilstamas darbas priartins didįjį tikslą — grįžimą į laisvą ir nepriklausomą Lietuvą.

Nuoširdus ačiū Jums!

1946. IX. 4 d., Hamburgas

J. Rimeikis,

Narys Spaudos ir Informacijų Reikalams

RENKAMA TOLIAU TAUTINĖS MARTIROLOGIJOS MEDŽIAGA

Įsikūrus Lietuvos Antinacinės Rezistencijos Politinių Kalinių Sąjungai, Tautinės Martirologijos medžiaga renkama ir toliau. Šis darbas yra pravestas naujai išrinktos Valdybos narių stud. med. Jonui RIMAŠAUSKUI. (Adresas: BONN-Oberkassel (Siegkreis) Studentenheim, DP Camp.)

Jam ir prašoma siųsti visą medžiagą, liečiančią mūsų Tautos kankinius, užpildant (iškirpus) žemiau patiektą kuponą.

Turintieji platesnių žinių prašomi atskiru laišku jas pranešti.

Pastaba: Nacių aukų (nukankintų) šeimos prašomos tuo pačiu adresu pranešti apie savo gyv. vieta ir apie savo padėtį.

LARPK Sąjungos Centro Vadyba

Apie suimtą ir nacių KZ stovyklose ar kalėjimuose kalintą, ten mirusį ar dingusį be žinios asmenį

ŽINIOS

Vardas ir pavardė .....

Profesija ..... amžius ..... kada areštuotas ..... Kur buvo kalintas .....

..... Mirimo data ir aplinkybės .....

.....

Sudegintas ar palaidotas ir kur, jei žinoma, ir kada .....

.....

.....

Žinias suteikiančio asmens smulkus adresas .....

Pranešimai

Lietuvių menininkų žiniai

Nuo š. m. rugpiūčio 19 d. anglų zonoje, Braunschweige, atidaryta visų tautybių D.P. menininkų meno kūrinių ir liaudies dirbinių parduotuvė. Lietuviai menininkai, norintieji parduoti savo kūrinius, gali už tam tikrą komiso procentą tai padaryti. Taip pat šioje parduotuvėje menininkai galės nusipirkti reikalingų tapybai ir kitoms meno sritims medžiagų. Šioje parduotuvėje klijentūrą sudarys anglų kariai ir kt. Visais šiais reikalais prašome kreiptis laiškais (rašyti lietuviškai) arba asmeniškai šiuo adresu: Wladimiš Pitulej, (20) Braunschweig, Madamenweg 171, bei Frau Scholz.

Pranešimas Gydytojams

Hamburgo D.P. Universiteto Medicinos fakultetas yra numatęs š.m. spalių mėnesio viduryje sušaukti **pabaltijiečių gydytojų,** esančių Vokietijoje, suvažiavimą. Tikslas: apsvarstyti pabaltijiečių sveikatos būklę, kreipiant ypatingą dėmesį į tuberkuliozę ir kitas užkrečiamas ligas.

Lietuviai gydytojai, norintieji suvažiavime **dalyvauti,** prašomi tuojau pranešti savo adresus ir medicininių pranešimų (kurie bus daromi vokiečių kalba) temas šiuo adresu:

Ass prof. K. Valteris, Hamburg 36, Holstentor 1. H.D.P. University.

Ass. prof. Dr. med. **N. Vetra, Medicinos fak. dekanas**

Per Švietimo Igaliotinį Ig. Malinauską L. T. B. Švietimo Valdybai pavedus, jau viešai buvo paskelbta, jog bus spausdinti:

1) Dr. J. Matuso **„Vidurinių amžių istorija (su Lietuva),**
2) mok. J. Račkausko **Lotynų kalbos gramatika** ir
3) mok. J. Paškevičiaus **Vokiečių kalbos gramatika.**

Atspausdinti leidiniai sukraunami Lietuviškų knygų Ekspedicijoje, (13a) Gunzenhausen'e Lietuvių Stovykloje.

Pranešama gimnazijų mokytojų ir mokinių žiniai, kad kun. B. Zdanavičiaus **„Lotynų kalbos gramatika ir sintaksė"** jau atspausdinta ir sukrauta pas autorių: (21) LAHDE-WESER, Kr. Minden, DP Camp 3.

Bayreutho Apylinkės Lietuvių Teisėjas Stasys Bytautas prašo paskelbti, kad 1946. VIII. 22 d. šio laikraščio 33 Nr. atspausdintas skelbimas apie **Adomo GULBINO** mirtį yra padarytas prašant Bayreutho apylinkės Lietuvių Teisėjui, kurio buveinė yra lageris Bayreuth-Wendelhöfen.

Prašoma kitus laikraščius šį papildymą persispausdinti.

Padėka

Itzehoes lietuvių stovyklos kunigui P. Kireiliui, sustiprinusiam mus dvasiškai ir parėmusiam materialiai, reiškiame nuoširdžią padėką. Taipgi tikimės mūs ateityje neapleisiant.

Glueckstadto D.P. ligoninės ligoniai: K. Sakalauskas, A. Kulvelis ir H. Rudinskas.

Sąryšyje su paskliduisiais gandais apie tariamą Pabaltijo Universiteto Hamburge uždarymą, šiomis dienomis Redakcija gavo laišką, pasirašytą Baltijos Universiteto Lietuvių Studentų Atstovybės Pirmininko p. VI. Šarūno ir Nario Spaudos ir Informacijos reikalams p. J. Rimeikio. Kadangi to laiško turinys paneigia prieš kurį laiką viename laikraštyje pasirodžiusią žinutę, neatitinkančią tikrenybės dėl Universiteto veikimo, o tai mūsų buvo padaryta jau praėjusiame „M. K." numeryje — šio laiško spausdinti nebematome reikalo. **Redakcija.**

Mes ieškome savųjų

1941. Valaitis Jonas (Geesthacht b. Hamburg, Edmundstal, Susanhaus) — giminių ir pažįstamų.

1942. Šmulkštys Sergiejus (Hamburg-Geesthacht, Litauisches Lager Spakenberg I) savo brolių **Šmulkščių** Liūdo ir Vyto.

1943. Pranckevičius Vincas (Itzehoe, Kaiserstr. 51) — savo sūnaus **Pranckevičiaus** Kosto, kt. giminių bei pažįstamų.

1944. Sinkevičius Kazys (Wunsiedel, Hornschuchstr. 80a) — savo brolio **Sinkaus** (Sinkevičiaus) Juozo, kt. giminių ir pažįstamų.

1945. Špučys Vincas (31-G-60 30747 P.W. R. GT. 4 P.W.BTL. II P.W. 29-1, Camp Dachau 136, P.W. Mail A.P. 0757 U.S. Army) — **Špučienės** Onos ir **Žalpio** Jono.

1946. Zaronskis Kazys (Geesthacht-Spakenberg üb. Hamburg, DP Camp) — gyd. **Uoginto** Juozo.

1947. Prikockis Stasys (Lehrte b. Hann., Camp Churchill) — giminių ir pažįstamų.

1948. Bacevičius Vladas (Unterlenningen, Kr. Nürtingen/Württ., Brunnenstr. 11, bei Fr. Kirchner) prašo atsiliepti **Viknių Antaną,** gim. 1918 m.

1949. Glebus Napoleonas ([21] Gevelsberg b. Hagen/Westf., Grünewaldstr. 6) — giminių ir pažįstamų.

Lietuviai, gyv. [23] Gr. Hesepe Camp, Kr. Meppen/Ems, ieško:

1950. Bankmanienė Teresė — **Balceraičio** Julijono ir jo žmonos Onos.

1951. Balceraitis Eduardas — **Blanko** Stanislovo.

1952. Šliažas Juozas (Tuttlingen, Ehrenbergstr. 33) — savo sūnaus **Šliažo** Gendriko.

1953. Raulinaitis Juozas (Bad Wörishofen, Kr. Mindelheim, „Sebastianeum") — **Raulinaičio** Antano, **Geibavičiaus** Ričardo, kt. giminių ir pažįstamų.

1954. Valauskas Bronius (Ettenheimmünster, Kr. Lahr, Baltisches Lager) — **Malakausko** Česlovo, **Valatkos** Rapolo, **Malakauskaitės** Irenos.

1955. Gintautas Antanas (Meerbeck, UNRRA Team 158) — savo dukters **Gintautaitės** Eugenijos ir **Prunskaus** Bronio. Turintieji bet kurių žinių apie juos prašomi atsiliepti.

Lietuviai, gyv. (13b) Baltic Camp Haag (Obb.), Kr. Wasserburg bei München, ieško:

1956. Kalvaitis Valentinas, gim. 1923. II. 7., — tėvų ir pažįstamų.

1957. Albrechtas Pranas, gim. 1924. VI. 2., — tėvų ir pažįstamų.

1958. Vaitonis Pranas, gim. 1923. IV. 25., — tėvų ir pažįstamų.

1959. Petrauskas Vladas (Söhren, Kr. Bad Segeburg, Holst.) — **Kazlausko** Vlado.

1960. Mielkaitienė Marė (Seedorf-Zeven, Kr. Bremervörde, Baltic Camp, Gr. Lithuanian) — savo sūnaus **Mielkaičio** Juozo.

1961. Ašmantas Pranas ([24] Flensburg-Mürwick, Mützelburg Camp) — savo žmonos Zuzanos, sūnų: Povilo, Juozo, Stepono, Adomo, Prano ir dukterų: Mėtos ir Onos.

1962. Blechertienė Marta (Heyen 70, Post Halle, Kr. Holzminden/Hann.) — savo vyro **Blecherto** Juozo ir sūnaus **Blecherto** Valerio.

1963. Vilčiauskaitė Marija ([13a] Rebdorf bei Eichstätt, DP Camp) — **Vilčiauskų** Stasio ir Vinco.

1964. Mažionytė Ona ([13a] Rebdorf b. Eichstätt, DP Camp) — **Maskoliūno** Jono ir pažįstamų.

1965. Nagys Antanas, atvykęs iš Latvijos (Meerb. Stadthagen, DP Camp, Haus Nr. 38) — **Nagytės** Aldonos (taip pat iš Latvijos), **Joniko** Juozo, **Joniko** Liudo, **Permino** Juozo.

1966. Trečiokas Vincas (Hanau, DP Camp, Bl. 13c-9) — **Ostachavičiaus** Apolinaro.

1967. Dovydaitis Vincas (Landshut, Lehbühlstr. 5-17, Litauisches Lager) — savo brolio **Dovydaičio** Prano su šeima, kt. giminių ir pažįstamų.

1968. Grieželė Stefa ([13b] Kaufbeuren/Allg., Schmiedgasse I) — giminių ir pažįstamų.

1969. Jackūnas, gyv. JAValstybėse, Detroite, ieško savo brolio **Jackūno** Alfonso. Turintieji žinių apie jį prašomi atsiliepti A. Piragiui, Meerbeck, Kr. Stadthagen, Hann.

1970. Brandtnerienė Vera su sūnumi (Dillingen/D., Litauisches Lager) — savo vyro **Brandtnerio** Juozo. Žinantieji jo likimą prašomi atsiliepti.

1971. Samajauskas Vytautas (Watenstedt üb. Braunschweig, DP Baltic Camp) — giminių ir pažįstamų.

1972. Stulgaitis Juozas (Watenstedt ü. Braunschweig, DP Baltic Camp) — prašo atsiliepti gimines ir pažįstamus.

1973. Voroneckas Eduardas ([13b] Garmisch, Obb., Hospital 2057, Block I) — **Voroneckienės** Onos, **Ruibienės** Vandos, **Vaidelio** Adolfo, **Čepliausko** Vinco, **Čepulio** Mykolo ir **Normantaitės** Reginos.

1974. Freimanas Valteris (/16/ Fulda, Litauisches Lager) — **Butkaus** Juozo, **Barono** Vlado, **Jautžemio** Mykolo, **Rausienės** Augustės ir **Richardo** Henriko.

1975. Lendra Adomas (Kassel-Oberzwehren, Mattenberglager) — savo sūnaus **Lendro** Adomo, gim. 1924. 9. 13.

1976. „Žinių" Redakcija (/13a/ Scheinfeld/Mtfr., Litauisches Lager) — **Gružauskienės-Makūnaitės** Elenos ir **Zdanavičienės-Grinkaitės** Elenos. Jų ieško bet kuris iš Australijos, šiuo metu esantieji Italijoje: pirmosios sūnus, antrosios — vyras. Reikalas skubus — giminių atsiliepimas pagreitins jų atleidimą iš nelaisvės. Ieškomųjų adresus nurodyti „Žinių" Redakcijai, (13a) Scheinfeld-Mtfr.; Litauisches Lager.

1977. Bružinė-Slavinskaitė Birutė (Kempten, Litauisches Lager) — **Baltrūnų** Jono ir Emilijos.

1978. Eimutytė Jadvyga (Schweinfurt, Litauisches Lager) — sesers Stasės ir brolio Jono **Eimučių.**

1979. Žemaitis Jonas (/24/ Geėstacht-Spakenberg, Camp 1225 F, Lituanian Groupe — tėvų **Žemaičių** Jono ir **Petronelės, Žemaitytės** Teresės, **Bulvičienės** Adelės, **Gataveckienės** Onos, **Lukoševičienės** Uršulės ir kt. pažįstamų.

1980. Plikūnas E. (Oldenburg i. O., Margaretenstr. 25) — **Švarcaitės** Matildos.

1981. Kasparaitienė-Baltrušytė Ona (Geesthacht b. Hamburg, Spakenberg Litauisches Lager) — vyro **Kasparaičio** Jono, kt. giminių ir pažįstamų.

1982. Bendikas Juozas (Schwarzenbeck b. Hamburg, Litauisches Lager) — **Bendiko** Stasio.

1983. Tamašauskas Jokubas (Schwarzenbeck b. Hamburg, Litauisches Lager) — giminių ir pažįstamų.

1984. Vaivaras Kazys (Schwarzenbeck b. Hamburg, Litauisches Lager) — **Rubinsko** Antano ir pažįstamų.

1985. Koninkovas Andrius (Clarens [Vand], Home pour réfugiés „Mirabeau", Schweiz) — **Čibiro** Jeronimo, **Valačio** Jono, **Petrukėno J., Ivinskio** Zenono su šeima, **Grigolaičio** Jono su šeima.

1986. Milaušauskas Česlovas (Tübingen-Derendingen, Siebenhöfestr. 89) — **Kalesnyko** Kazio.

1987. Miecevičius Vaclovas (Bayreuth, Camp Mack, Wendelhöfen) — **Miecevičiaus** Karolio.

1988. Česna M. (Lebenstedt ü. Braunschweig, Dachsgraben 15) — savo sūnaus **Česnos** Viliau-Algirdo, kuris paskutinį laišką tėvui parašė iš Čekoslovakijos 1945. III. 17 d. **Turintieji bet kurių, žinių apie jo** esimą ar likimą prašomi atsiliepti.

Atitaisoma praėjusiame Nr. tilpusio ieškojimų skelbimo korektūros klaida:

1883. **Marcijonas** Aleksas (Dillingen/D., Litauisches Lager) ieško **Butavičiaus** Valerijono.

MŪSŲ KELIAS

Išeina kartą savaitėje, ketvirtadienį

Dillingen a. d. D., Lietuvių Stovykla

Leidžia Redakcinis Kolektyvas: Vyr. Redaktorius D. Penikas, Redaktoriai — Al. Laikūnas ir Ant. Musteikis

Permitted by Military Government

Printed by Manz in Dillingen a. d. D.

Paskiro Nr. kaina 0.75 RM.

Veda N. Cirtautas

SPORTO ŽINIOS

Sporto vadovams kursai

Trūkstant tinkamų sportui vadovauti žmonių stovyklose, sportinėje veikloje ligi šiolei buvo pastebima kai kurių nesklandumų. Siekdamas tatai išvengti ateityje, Miuncheno YMCA (tarptautinės organizacijos) centras savo iniciatyva nuo šm. rugsėjo 11 d. Voehl (prie Korbacho) yra surenges trijų savaičių kursus didesniųjų stovyklų sporto instruktoriams paruošti. Kursuose paruošti sporto vadovai veiks pagal YMCA centro direktyvas, rengs stovyklines ir tarpstovyklines įvairių sporto šakų varžybas ir, apskritai, stengsis į sportinį sąjūdį įtraukti platesnes stovyklų gyventojų mases, besidominčias sportu.

Tarpstovyklinės sporto varžybos

Šiuo metu visoje amerikiečių zonoje yra pravedamos DP krepšinio, tinklinio, stalo teniso, futbolo, lengvosios atletikos ir plaukimo varžybos. Tos varžybos pravedamos apygardose, o jų pagal UNRRA-os distriktų veikimo plotą yra 5. Bet kurios sporto šakos ekipa, laimėjusi savo apygardos pirmenybėse pirmąją vietą, š. m. rugsėjo mėn. gale dalyvaus tarpapygardinėse finalinėse varžybose, kurios numatomos Miunchene.

Pabaltijo Tautų sporto olimpijada Augsburge

Š. m. rugsėjo 20-22 d. Augsburge įvyksta Pabaltijo Tautų sporto olimpijada. Joje, be lengvosios atletikos, bus pravesta krepšinio, stalo teniso ir tinklinio varžybos vyrams ir moterims. Organizacinis tos šventės ruošimo komitetas deda visas pastangas, kad visi geresnieji lietuviai sportininkai joje dalyvautų.

Dilingeno sportininkai Eichstaette

Š. m. rugsėjo 8 d. dilingiečiai lietuviai sportininkai viešėjo Eichstaetto lietuvių kolonijoje, kur turėjo draugiškas krepšinio ir tinklinio rungtynes su vietos lietuviais sportininkais. Eichstaetto tinklininkai trijų setų kovoje suplieke Dilingeną pasekme 2:1 (15:10) (7:15) (15:6), tačiau krepšinyje Dilingenas atsigriebė 49:33 (27:11).

Tarptautinis šachmatų turnyras Oldenburge

Š. m. rugpiūčio 10-25 d. latviai suruošė Oldenburge tarptautinį šachmatų turnyrą jų žinomo meisterio Apšenieko penkerių metų mirties sukakčiai paminėti. Turnyro dalyvių tarpe matėme tris žymiuosius vokiečių meisterius: Sämisch, Ahues, Rellstab, 3 lietuvius ir 10 latvių. Techniškos pasekmės: 1.-2. Ahues ir Sämisch po 11,5 t. iš 15 galimų, 3. Rankis 11 t., 4. Rellstab 10 t., 5. Škėma 9 t., 6.-7.-8. Tautvaišas, Endzelinis ir Šneiders po 8,5 t., 9. Arlauskas 8 t., 10. Ozols 7,5 t., 11. Krumiņš 6 t., 12. Liepnieks 5,5 t., 13. Darzenieks 4,5 t., 14.-15. Zemitis ir Dartaus po 4 t. ir 16. Blums 2 t.

Vokiečių meisteriu pergalė nebuvo nelaukta. Nors jie neparodė jokio pranašumo partijų pradmėse ar vidury, bet baigmėse buvo aiškiai geresni. Nereikia pamiršti, kad šie trys meisteriai priklauso prie Vokietijos ekstra klasės ir, turėdami 30 metų tarptautinių turnyrų praktiką, išsidirbo puikią rutiną. Iš pabaltiječių šachmatininkų geriausiai užsirekomendavo Rankis, vienintėlis įsibroves į vokiečių tarpą. Rankis pastaruoju metu labai daug dirba šachmatų srityje ir rodo aiškią pažangą. Visi trys lietuvių meisteriai paėmė labai nesėkmingą startą. Gale jie šiek tiek atkuto ir dar spėjo įsikabinti į vidurines vietas. Iš latvių žaidėjų pastrodymo į akis krinta dar nelauktai aukšta Šneiderio vieta ir Endzelinio nesėkmė. Atrodo, kad Endzelinio lošimui per didelės itakos padarė per didelis „žaibo" (jis toje srityje specas) pamėgimas.

Malonų įspūdį paliko puiki Jansono techniška turnyro vadyba. **P. Tautvaišas**

Sportinis gyvenimas Rothenburge

Nesenai įsikūrusioj Rothenburgo „lietuvių stovykloj, įrengus krepšinio aikštelę, pastaruoju laiku sportinis gyvenimas kiek pagyvėjo. Pradėta ruoštis rimtesniems susitikimams su kaimyninių stovyklų sportininkais.

1946. 8. 18. Rothenburge viešėję Wuerzburgo skautai sužaidė draugiškas krepšinio rungtynes, kurias nesunkiai 65:29 laimėjo Rothenburgo „Šarūnas".

1946. 8. 24. revanšinių krepšinio rungtynių į Rothenburgą atvyko Ansbacho lietuvių „Tauras". Jau pirmosis minutėmis įsivyravo kieta bei permainingа kova. Žaidimo iniciatyva, kartu ir krepšių santykis tiek nepastovus, kad tik paskutiniosios minutės galutinai išryškino nugalėtoją. Nors „Tauras" techniškai gražesniu žaidimu lyg ir vyravo, bet taktiškai bei sparta pajėgesnis „Šarūnas" laimėjo — 26:23 (10:11).

Siaurės Vokietijos krepšinis

Rugsėjo 8 g., Tautos šventės proga, Spakenberge buvo suruoštas vyrų krepšinio turnyras, kuriame dalyvavo HAMBURGO, KIELIO, LUEBECKO bei SPAKENBERGO lietuvių rinktinės.

Pirmieji susitiko **Kielis-Hamburgas.** Čia nesunkioje kovoje laimėjo Hamburgas 29:13 (11:3). Antrame susitikime **Spakenbergas** įveikė **Luebecką** 22:13 (11:2). Dėl trečios-ketvirtos vietos susitiko Luebeckas su Kieliu. Įtempta kova baigėsi Kielio laimėjimu 21:19 (5:5).

Dėl pirmos-antros vietos rungėsi finalistai: **Hamburgas-Spakenbergas.** Čia hamburgiečiai savo staigais prasiveržimais bei greitom pasuotėm tuoj pat palaužė savo priešininką (32:3) ir kovą laimėjo 51:25 (32:9).

Hamburgą atstovavo Pabaltijo Universiteto lietuvių studentų rinktinė: Blažaitis (19), Paulionis (2), Kalibatas (12), Kybartas (3), Snarskis (27), Mickūnas (17) ir Mikoliūnas (0).

Turnyro lentelė: 1) Hamburgo studentai 80:38, 2) Spakenbergas 47:64, 3) Kielis 34:48 ir 4) Luebeckas 32:43.

Visoms rungtynėms gerai teisėjavo žinomas latvių valstybinės krepšinio rinktinės žaidėjas Kazaks.

MŪSŲ KELIAS
LIETUVIŲ SAVAITRAŠTIS

Iš amerikiečių lietuvių spaudos

Sovietinės Lietuvos ministeriai

LAIC Amerikos lietuvių laikraščiuose paskelbė rašinį — Kaip veikia Maskvos okupacinis aparatas Lietuvoje. Tame rašinyje randame žinių apie tuos asmenis, kurie šiandien Lietuvoje vadinasi ministeriais. Šiandien Lietuvoje yra 15 ministerijų. Ministeriais yra: Užsienių reikalų — P. Ratomskis, Vidaus — J. Bartašiūnas, Švietimo — J. Žiugžda, Maisto ir Produkcijos — J. Laurinaitis, Techniškų Kultūrų — V. Aleknavičius, Teisingumo — K. Domaskevičius, Prekybos — Augustinaitis, Pramonės — Taodin, Sveikatingumo — Banaitis, Žemės Ūkio — Vildžiūnas. Miškų Ūkiui yra net dvi ministerijos. Viena iš jų apima miškų auginimą, gi kita — miškų eksploataciją. Viso šio aparato priešakyje stovi M. Gedvilas. Jo pavaduotojais yra Sumauskas ir Gregorauskas. Anksčiau pavaduotoju buvo J. Vaišnora, bet už linijos nepildymą iš pareigų atstatytas. Didelė dalis tų ministerių lietuviams nepažįstami ir jie atvežti iš Rusijos. Jie turi labai skambias lietuviškas pavardes, bet lietuviškai nemoka.

Lietuvos žydų vado — Jokūbo Robinzono naujas veikalas

Liepos mėnesį išėjusi „Dirva“ paskelbė dr. Vlado Juodeikos straipsnį apie naują Jokubo Robinzono veikalą: „Žmogaus teisės ir pagrindinės laisvės UN carteryje“. Kaip žinome, dr. Jokubas Robinzonas yra parašęs nemaža veikalų iš tarptautinės teisės. Jo kapitalinis veikalas — „Klaipėdos Statuto ir Konvencijos Komentarai“, apimas du didžiulius tomus, yra nepaprastai patarnavęs Lietuvai. Veikalas parašytas su dideliu įsigilinimu į painius juridinius klausimus. Ir šis naujasis veikalas, turįs 166 puslapius, yra platus ir nuodugnus komentaras UN nuostatų, liečiančių žmogaus teises ir pagrindines laisves. Šiame naujame savo veikale dr. Robinzonas nepasitenkina vien sausu nagrinėjimu UN carterio nuostatų, liečiančių žmogaus teises ir pagrindines laisves, bet jis taip pat duoda ir tų nuostatų svarstymų istoriją bei diskusijas Dumbarton Oaks ir San Francisco konferencijoje. Tatai žymiai palengvina suprasti galutinės nuostatų redakcijos prasmę.

International Institute Detroite lietuvių skyrius

Tarptautiniame Institute Detroite priklauso apie 40 tautų, jų tarpe ir Lietuva. Dabar šis Institutas ruošiasi statyti naujas patalpas, kuriose bus ir tautų salė. Toje salėje bus išstatyti tautų meno dirbiniai. Tad kiekviena tauta, prisidėjusi prie statymo Instituto namo, turės teisę įsigyti savo kampelį, kur galės pastatyti savo tautos vėliavą ir visokius išdirbinius. Kaip M. Sims rašo: „Mums lietuviams, svarbu, kad mes iš tos salės nebūtume išstumti ar kad mūsų privilegijos būtų sumažintos. Mes turime atsistoti lygiomis su kitomis tautomis, aukoti tam pastatui ir kooperuoti su pačiais Instituto vedėjais. Instituto namas kainuos apie 300.000 dolerių, bet tautoms kvota paskirta 50.000 dolerių. Taigi, tarp 40 tautų ši suma nelabai didelė“. Toliau ta pati autorė ragina daryti vajų ir surinkti reikalingą pinigų sumą. Laikraščiai jau skelbia ir pirmųjų aukotojų pavardes.

Nauji dailininko Vlado Vijeikio darbai

Vladas Vijeikis, prieš išvykdamas į Prancūziją, buvo Wuerzburgo stovyklos gyventojas ir pasižymėjo didele bei patriotine savo veikla įvairiuose lietuvių parengimuose. Gavęs progos išvykti toliau studijuoti dailės amato ir šiuo metu gyvendamas Pryžiuje, yra taip pat vienas iš judriausiųjų. „Dirvos“ korespondentė iš Detroito praneša, kad ten gautas naujas Vlado Vijeikio darbas — Lietuvos aūdinių raštų knyga. Tenka tik apgailestauti, kad ta knyga dar nėra pasiekusi mūsų ir apie ją negalime kiek plačiau parašyti.

1946 metų „Mr. Amerika“ vardą laimėjo lietuvis

Amerika yra visokių keistenybių kraštas. Į ką kituose kraštuose visai nekreipiama dėmesio, ar visai laikoma nerimtu darbu, tai Amerikoje už tai ir pinigo pelnomasi ir tam tikros garbės. Štai Amerikos lietuvių laikraščiai skelbia, kad „Mr. Amerika“ vardą 1946 metais laimėjo nepaprastai gražios sudėties lietuvis Allan Stephan-Steponaitis. Apie jį, kaip apie naują amerikietišką žvaigždę, štai ką rašo: „Jis savo kūną pradėjo lavinti 1939 metais sunkių svorių kilnojimu ir akrobatika. Ta darbą tęsė iki 1943 metų, kada įstojo į karo laivyną. Karo tarnyboje išbuvo 18 mėnesių Pearl Harbor ir Vakarų Pacifike. Jis yra visai jaunas — 22 metų. Dabar gyvena su savo motina ir dviem seserim Cicero, Ill., lietuvių kolonijoje. Jis jau turi visokių pasidėlymų, bet dar nėra tikrai nusprendęs, ką dirbs.

Dr. B. Vargas

Įvairios žinios

Pasaulinė kronika

● **Gen. Eisenhoverio motina, sulaukusi 84 metus amžiaus, pasimirė, o marš. Montgomery motina, eidama 82 metus, sunkiai susirgo.**

● **Rusai atsisako iš esmės svarstyti japonų, karo belaisvių, grąžinimo reikalą.**

● **Žydų vadai tariasi su Švedija dėl žydų DP apgyvendinimo Švedijoje. Pasitarimai vyksta palankia prasme.**

● **Egipto karalius Farouk atvyko į Turkijos uostą Mersin.**

● **UP iš Vašingtono praneša, kad už du pašautus lėktuvus ir žuvusius lakūnus JAValstybės pareikalausančios iš Jugoslavijos atlyginimo apie 400.000 dolerių.**

● **JAValstybės mėginsiančios iš naujo daryti tyrimą, kad visose keturiose Vokietijos zonose būtų galima patikrinti, ar pilnai įvykdyta Vokietijos demilitarizacija, nes gaunama žinių, jog rusų zonoje gaminamos karo priemonės.**

● **JAValstybės šiemet laukia rekordinio javų derliaus, nors ankstyvą pavasarį jam ir buvo pakenkusi sausra.**

● **Kinijoje prasidėjo vėl nauja ofensyva prieš komunistus. Manoma, kad tas galįs pakenkti vykstantiems pasitarimams.**

● **Palestinoje vis nesibaigia žudynės, kurias ruošia žydai prieš anglus.**

● **Tassas paneigia paskleistą žinią iš Sanchajaus, kad Sovietų Sąjunga ruošianti lakūnus komunistus ir gražinanti į Kiniją — komunistų valdomą sritį.**

● **JAValstybių 700 karių grupė išvyko jau į Alaską, kur temperatūra yra žema, tirti įvairių karinių priemonių ir medžiagų.**

● **Vyriausio UNRRA-os Vokietijoje Myer Cohen pavaduotoju paskirtas anglų brig. Cyrus Greenslade.**

● **„Pravda“ užaliarmavo, jog Italijos laivyno vadas ruošiąs sąmoskią, būtent: jei Italijos laivynas būsiąs perleistas Sąjunginkams, tai tada geriau jį nuskandinti, bet neatiduoti.**

● **Prancūzijos paskutinieji karo daliniai išvyko iš Libano.**

● **Amerikos Raudonasis Kryžius praneša, kad po 7 metų ištrėmimo Sibire, 2 milijonai lenkų grąžinami atgal.**

JAValstybių politika nekeičiama

Išblaškomi šešėliai

Praėjusią savaitę JAValstybių prekybos ministerio H. Wallace pasakyta kalba Naujorkę įnešė į tarptautinę politiką tam tikro nerimo. Ypačiai smarkiai ir, gal būt, su tam tikra nepasitenkinimo doze reagavo D. Britanijos vyriausybė.

H. Wallace, kalbėdamas apie JAValstybių užsienio politiką, paminėjo, jog Amerika nekariausianti su Sovietų Sąjunga dėl D. Britanijos imperialistinių siekimų. Toliau nurodė, kad Amerikos politika Sovietų Sąjungos atžvilgiu būsianti juo griežtesnė, juo Sovietai labiau reikšią savo griežtumą.

Po tokių pareiškimų, kurie prezidento Trumano buvo lyg ir patvirtinti, diplomatų tarpe sukėjė įvairių spėliojimų. Ypač greitai reagavo Britų spauda nurodydama, jog britams daromi priekaištai dėl imperialistinių siekimų esą nepagrįsti, nes Darbiečių vyriausybė kaip tik einanti demokratinimo linkme, suteikdama Indijai nepriklausomybę, pasitraukdama iš Sirijos, Egipto, Transjordanijos, tvarkydama Palestinos reikalus. Toks britų spaudos pareiškimas, matyti, paveikė Amerikos. užsienių politikos vadovus ir **prezidentas Trumanas sušaukė šeštadienį (rugsėjo 14 d.) specialią spaudos konferenciją, kurioje ryškiai pabrėžė, jog Amerikos užsienio politika ir toliau palieka nekeičiama.** H. Wallace kalba nesanti prezidento aprobuota, o Byrnes vedamoji politika yra ir bus abiejų partijų remiama ir toliau.

Ar šios dvi viena antrai prieštaraujančios kalbos išskleidys atsiradusį šešėlį tarp Amerikos ir Britanijos, turės parodyti netolima ateitis. Reikėtų spėlioti, jog prezidento Trumano pareiškimas yra tvirtinimas, kad tarp anglų-amerikiečių tautų ir toliau pasiliks glaudus bendradarbiavimas, siekiant sukurti pasaulinę taiką.

Rusų kelias...

(Pradžia 3 pusl.)

nubluko, o liko tik kitas, ne per daug vertingas pakaitalas — tik rusas yra ir geriausias demokratas ir geriausias komunistas. Taigi, misija nei patraukli nei įtikinanti...

Kas gi stoja rusų imperijai skersai kelio?

Labai matomai ir visai aiškiai — germanai ir anglai (vakarų „drangui“ — germanai, pietų ir pietvakarių — anglai). Bet gi germanai tuo tarpu kaip ir neegzistuoja. Lieka tik anglai.

Bet kodėl gi amerikiečiai tokie aktyvūs?

Kodėl jie visur priešrusiškame koncerte groja pirmuoju smuiku, jeigu visas reikalas juos tik antroje eilėje liečia? Atsakymą gausime klausdami: Kodėl gi Anglija skelbė karą Vokietijai, kai Hitleris puolė Lenkiją, o jai (Anglijai) siūlė taiką ir „broliškausią“ sugyvenimą? Kodėl gi Hitleris, pakeldamas vieną ar kitą didesnį rusų ofensyvos smūgį, plūdosi ir žaibais švaistė ne į bolševikų, bet į anglų pusę?

Jei rusams pasisektų vienu ar kitu būdu, kad ir laikinai, „sutvarkyti“ anglus (kad ir, pavyzdžiui, laimingai įvykdžius pietų „drangą“), tai Europoje neliktų kitų jėgų, kurios rusus galėtų rimtai dar sudominti. O tada rusų Tolimųjų rytų „drangui“ liktų tik viena kliūtis — Amerika. Prie tokios situacijos Amerika, matyti, prietti nenori.

Visų šitų faktų akivaizdoje tenka suabejoti, ar rusų pasirinktasis kelias nuves juos į „užplanuotą“ imperiją. Per dideli užsimojimasi gali sutikti ir per dideles kliūtis.

Argentina priglaudė dvylika estų

Gana seniai iš Švedijos išplaukė laiveliu dvylika estų, kurie per ilgą laiką buvo pasiekę Amerikos krantus, bet ten nerado priegliaudos, kadangi jie neturėjo atitinkamų dokumentų. Dabar AP pranešė, kad šiuos 12 estų sutiko priimti Argentinos prezidentas Juan Person, nors jie ir neturėjo vizų.

Tai tikrai odisejiška DP kelionė!

Visi už vieną...

(Atkelta iš 1 pusl.)

nusikratyti savo paklaidomis. Bet jei kas artimo nelaimės akivaizdoje tyčia stengiasi užmerkti akis, kad tos nelaimės nematytų ir, be to, dar tokiam savo elgesiui stengiasi surasti pateisinimą, tas, atrodo, pats pasiskelbia esąs už ribos tų dėsnių, kuriais dorojamas viešasis gyvenimas.

Tačiau ano berno filosofavimas apie kiaules ir pupas degant kaimyno namui tetrunka tol, kol jo paties namuose neįvyksta nelaimė. Kai tam pačiam bernui griūdamas beržas miške nulaužė kojį, tai šeiminninkas jam pasakė: Gali sau čia ramiai gulėti — ne mano kiaulės, ne mano pupos, aš einu gulti... Tuomet bernas išsigando visuomenės kerštо ir pakėlė skandalą, kad ūkininkas norįs jį numarinti. Žinoma, niekas jam neker̃šijo, jis buvo nubaudentas į ligoninę ir ten turėjo pakankamai laiko pagalvoti, kad degant kaimyno namui, vis dėlto miegoti gal nereikėjo...

Taigi, kol kaulai sveiki, galima nosį užrietus, filosofuoti apie kiaules ir pupas, galima liūliuoti savo sąžinę mintimi, kad „ir be manęs išsivers“, žodžiu, galima švilpti į solidarumą, ignoruojant jo pagrindą: Visi už vieną, vienas už visus, tik iki tol, kol neužgriūva beržas. Tada prasideda kelias atgal. Ir įdomiausia tai, kad anksčiau ar vėliau ožka vistiek prieina prie vežimo...

Mes čia kalbėjome apie pasyvų nesolidarumą, kuris daugiausia pasireiškia viešojo reikalo ignoravimu, bet yra dar kito pobūdžio nesolidarumas, kurį aš pavadinčiau „aktyviu nesolidarumu“. Tai yra žymiai blogesnis reikalas. Aš čia turiu galvoje tuos elementus, kurie sąmoningai stengiasi kenkti lietuviškam reikalui. O tai yra išdavimai, skundai, provokacijos. Nesolidariai elgiasi tas, kuris neina gesinti kaimyno namo, bet nepalyginti šlykščiau elgiasi tas, kuris, užuot pylęs vandenį, į ugnį pilia žibalą. Tai jau yra pikta valia, sąmoningas noras kenkti savo artimui, tai jau yra vilko taktika ir siekimai. Tokie elementai dar pavojingesni ir kenksmingesni ir dėl to, kad dažniausiai jie dangstosi avies kailiu. Šiuo atveju nesolidarumas jau ribojasi su nusikaltimu bei išsigimimu. Savo sielos pardavinėjimas už skatikus yra baisiausias sandėris, koks tik gali būti. Negana to, kad jis išsibraukia iš lietuviškos bendruomenės tarpo, — tai dar būtų pusė bėdos, — bet jie kėsinasi išsprogdinti ir tą lizdą, kuriame patys gimė ir augo. Normaliai galvojant, negalima suprasti, kaip galima išsižadėti savo kraujo ir pakelti prieš savo tautą ranką su priešo įbruktu ginklu... Ar ne tas pats lietuviškas solidarumas reikalauja tokiam galvalui nudraskyti kaukes?

Kas gi pagaliau yra solidarumas? Visi už vieną, vienas už visus! Kai du stos, visados daugiau padarys! Visų lietuvių vienybė. Kitaip sakant, veikli savitarpinė parama tiek dirbant visuomenėj bei kultūrinį darbą, tiek kovojant už pabėgėlių bendruomenės reikalus, tiek siekiant Lietuvos atkūrimo, tiek pagaliau padedant vienas kitam, patekus į sunkią padėtį. Tvirtas laikymasis vienas kitam už rankų, o ne palaida masė su priešingais interesais ir asmeninėmis aistromis!

Istorinis likimas mums uždėjo didelę pareigą gelbėti tai, kas dar galima gelbėti. Mūsų darbas negalės būti našus ir sėkmingas, jei saujelė kovos, o daugumas stovės rankas susikišę į kišenes. Juk ar mes galime būti mūsų pačių tragedijos tik abejingi statistai? Istorinis likimas mums visiems uždėjo pareigą būti jos veikliais dalyviais, stengiantis pakreipti jos veiksmą taip, kad jis nepasibaigtų galutinę katastrofa mūsų tautai. Juo mūsų gretos retesnės, juo jos turi būti glaudesnės ir solidaresnės!

Vyt. Alantas

Didžiųjų varžymasis...

(Atkelta iš 1 pusl.)

Bazių vaidmuo

Kova dėl bazių, dėl strateginių atramos punktų, yra gana sena. Jau Petras Didysis norėjo iškirsti Rusijai langus. Dabar Kremliaus nori atsidaryti langą Adrijos jūroje per Triesto uostą. Amerikos spauda nurodo, jog Triesto klausimu Jugoslavija vykdo tai, ką jai padiktuoja Maskva, o pirmiausia turį būti daug kalbama ir ginčijamasi, kad klausimas užsitęstų ir liktų neišspręstas jiems nepalankia prasme.

Vis dėlto daugiausia dėmesio dabar yra nukreipta į Dardanelus ir į Turkiją. Po pirmojo ėjimo Rusija, kaip žinome, sulaukusi neigiamą atsakymą, antrojo ėjimo dar nepadarė — laukiama.

Walter Lippmannas nurodo, kad **Rusijos tikslas nesąs Dardanelus atidaryti, bet esąs juos uždaryti.** Toliau jis kelia klausimą, kam gi tas noras uždaryti? Čia jis pats ir atsako: Anglijos ir Amerikos pajėgoms, kurios tik vienos esančios pajėgios jėga pravažiuoti Dardanelus ir įsibrauti į Juodąją jūrą. Rusijos pažiūra esanti aiški: jeigu Rusija nekontroliuos Turkijos, jos vyriausybės ir jos kariuomenės, tai Anglija ir Amerika karo atveju ne tiktai su savo galingu laivynu įeitų į Juodąją jūrą, bet jos ir šiaurinį Turkijos pakraštį Juodojoje jūroje panaudotų kaip bazę sausumos ir oriniam puolimui.

Rusijos reikalvimai Turkijai rodo, jog Kremlius žinąs, kur esą pažeidžiamos vietos, t. y., Ukraina, kuri mažiausiai patikima Sovietų respublika ir kur gali būti pasiekta naftą, anglis ir maisto aprūpinimo centras. Pagal Lippmanną, čia esanti toji vieta, kur gali būti pasiektas sprendimas ir kur jėgų pusiausvyra išlyginta. Čia, rytinėje Viduržemio jūroje, už Turkijos ir prie jos, yra vieta, kur JAValstybės, įkurdindamos savo jūros, ir oro pajėgas, gali tikriausiai priversti ir paveikti Kremlių tartis dėl pagrindinių pasaulio dalykų.

Nagrinėdamas taikos sudarymo galimumus, W. Lippmannas pasisako taip: „Nors mūsų santykiai su Sovietų Sąjunga yra labai blogi, tačiau, aš manau, yra pagrindo pasakyti, kad taika sukurti yra galima.“